



UW WATERSCHAP

Adres Steenbokstraat 10
Postbus 4142
7320 AC Apeldoorn

Telefoon (055) 527 29 11

E-Mail info@vallei-veluwe.nl

Website www.vallei-veluwe.nl

Datum 1 november 2022

Ons kenmerk

Opgemaakt door

afdeling BDI

**Beleidsbegroting 2023
(inclusief meerjarenraming
2024 t/m 2027)**
***Vandaag keuzes maken met
het oog op de toekomst***

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	3
1. Inleiding	4
2. Kaders	6
3. Prioritering.....	9
3.1. Het integrale prioriteringsproces	9
4. Programma-overstijgende doelen	12
4.1. Biodiversiteit	13
4.2. Circulaire Economie	13
4.3. Energietransitie.....	14
4.4. Assetmanagement.....	15
5. Programmabegroting	16
5.1. Veiligheid	16
5.2. Watersysteem landelijk gebied.....	20
5.3. Wonen en zuiveren.....	26
5.4. Besturen en belastingen.....	32
6. Begroting en meerjarenraming per kostendrager	38
6.1. Resultaat per kostendrager.....	38
6.2. Investeringen t/m 2031	39
6.3. Meerjarenraming per kostendrager.....	39
6.4. Belastingeenheden, -tarieven en lastendrukprofielen.....	43
6.5. Ontwikkeling schuldpositie.....	45
6.6. Kwijtschelding en oninbaar	45
7. Besluit ter vaststelling en goedkeuring	46
Bijlagen: verplichte paragrafen	48
1. Weerstandsvermogen.....	48
2. Risicoparagraaf	49
3. Financiering	50
4. EMU-saldo	52
5. Verbonden partijen	53
6. Kostentoerekening.....	55
7. Bedrijfsvoering	56
7.1. Bedrijfsvoering algemeen	56
7.2. Openbaarheidsparagraaf	57

Woord vooraf

De begroting van 2023 die voor u ligt, is een bijzondere begroting. Het waterschap staat voor belangrijke keuzes. Keuzes waarvan toekomstige generaties van ons verwachten dat we die weloverwogen nemen. En dat doen we!

Dit is de laatste begroting die het huidige algemeen bestuur vaststelt. Deze beleidsbegroting 2023 en de meerjarenraming zijn richtinggevend voor het nieuwe bestuur, die zich na de verkiezingen in 2023 mogen buigen over de koers door het de vaststellen van de voorjaarsbrief 2024.

We zeggen en voelen het al een jaar of twee: het zijn roerige tijden. De crises stapelen zich op. Denk aan de coronacrisis, wooncrisis, asielcrisis, vertrouwenscrisis, klimaatcrisis, stikstofcrisis, energiecrisis en niet de minste: de oorlog in Oekraïne. Hoe zorgen we dat we in deze roerige tijden koers houden. En welke keuzes zijn daarvoor nodig?

We merken de gevolgen van klimaatverandering iedere dag in ons werk. Opgaven stapelen zich op. De inflatie en de krapte op de arbeidsmarkt zijn duidelijk voelbaar. Nederland staat voor ingrijpende keuzes over de inrichting van ons land. Als waterschap staan we voor de uitdaging hoe we – terwijl er zoveel tegelijk speelt - uitvoering (blijven) geven aan onze wateropgaven en bijbehorende ambities. Duidelijk is dat niet alles tegelijk kan! Het is tijd om leiderschap te tonen en keuzes te maken.

De omstandigheden dwingen ons om keuzes te maken. Dat kan moeilijk zijn, zelfs een beetje pijn doen. En tegelijkertijd straalt het iets krachtigs uit: meer dan ooit hebben we onze prioriteiten helder. We maken goed onderbouwde keuzes. Om te komen tot die keuzes ontwikkelde de organisatie afgelopen jaar een systematiek om te prioriteren: wat doen we wel en wat doen we niet. Beargumenteerd. De organisatie heeft hiermee veel lef laten zien, want een systematiek als deze kenden we bij het waterschap nog niet. We werken dit jaar voor het eerst met deze systematiek en deze wordt de komende jaren verder doorontwikkeld.

De begroting van 2023 is een belangrijke mijlpaal. Ondanks alle crises hebben we een duidelijke en stevige koers. Met de prioriteringssysteematiek als leidraad zetten we nog steviger in op samenwerking met onze medeoverheden en partners met het oog op de (ruimtelijke) opgaven die er liggen. We concentreren ons op de sturende rol van water en bodem in ruimtelijke keuzes en kiezen voor die werkzaamheden waar we de meeste maatschappelijke impact mee kunnen behalen. Denk hierbij aan de maatschappelijke opgaven zoals het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de verstedelijkingsopgave.

Alle transities zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, waardoor samenwerking belangrijker is dan ooit: we hebben elkaar hard nodig bij het bouwen aan het Nederland van morgen.

Marijn Ornstein
Dijkgraaf

1. Inleiding

Kiezen in complexe tijden

Wereldwijd zijn het roerige tijden. Opeenvolgende en voortdurende crises leggen de kwetsbaarheden voor onze samenleving onontkoombaar bloot. De oorlog in Oekraïne verdiept en verbreedt zich steeds verder. Ook voor veel mensen in Nederland zijn de gevolgen ervan nu direct voelbaar in de vorm van stijgende prijzen voor levensonderhoud en energie. De veranderingen in het klimaat blijven effect hebben op ons werk en de leefomgeving en de extreem droge zomer van afgelopen jaar heeft opnieuw laten zien dat voldoende zoetwater geen gegeven meer is. Ondertussen sluimert de coronapandemie voort. Ook daalt het vertrouwen in de overheid.

In het ruimtelijk domein staat Nederland voor ingrijpende opgaven op het vlak van landbouw, de woningschaarste, duurzame energieopwekking, herstel van biodiversiteit en adaptatie aan een snel veranderend klimaat. In de aanpak van het kabinet is 2023 hierin een belangrijk jaar om gebiedsgericht tot toekomstbestendige en duurzame oplossingsrichtingen te komen. Voor velen zijn dit onvermijdelijke en pijnlijke keuzes die nu al hun schaduw vooruitwerpen.

Als waterschap staan we voor de uitdaging hoe we in deze roerige tijden de uitvoering van onze wettelijke taken verbinden met deze transitie. Met de omarming door het rijk van het sturende principe van water en bodem is er een momentum ontstaan, zodat ook toekomstige generaties kunnen profiteren van een veilige, gezonde en waterinclusieve leefomgeving.

Nieuwe balans tussen doelen, financiën en personeel

In het verlengde van de voorjaarsbrief zien we de effecten van de inflatie en de krapte op de arbeidsmarkt terug in de voorliggende begroting. Meer dan ooit is deze begroting dan ook het resultaat van het zoeken naar de balans tussen onze doelen en wat financieel en qua personeel haalbaar is. Vertrekpunt is dat we onze taken en verantwoordelijkheden onverminderd en goed blijven uitvoeren in de wetenschap dat we onderdeel zijn van een grotere verandering. Onze focus ligt op het realiseren van onze BOP doelen, waarbij we doelgericht samenwerken met medeoverheden en partners. Op die manier proberen we met de beschikbare middelen en capaciteit zo effectief mogelijk bij te dragen aan een waterinclusieve leefomgeving in ons beheergebied voor nu en later. Door de gemaakte keuzes komt de focus van "vernieuwend in circulair en duurzaam" meer te liggen op "sturend in water en bodem".

Titel	Beleidsbegroting 2023 (inclusief meerjarenraming 2024 t/m 2027)
Pagina	5 van 57

Leeswijzer

Bij de opzet van de begroting volgen we de lijn van vorige jaren. Naast dit document is ook een infographic beschikbaar met de kern van de begroting.

In hoofdstuk 2 beschrijven we de kaders voor de begroting 2023 en meerjarenraming.

Hoofdstuk 3 gaat in op het prioriteringsproces, de keuzevarianten en de variant die voor de begroting is toegepast.

In hoofdstuk 4 hebben we de programma-overstijgende onderwerpen en veranderopgaven opgenomen.

De toelichting per programma op de plannen voor 2023 staat in hoofdstuk 5.

In hoofdstuk 6 presenteren wij de begroting en meerjarenraming van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Hier is ook het investeringsoverzicht opgenomen t/m 2031. Op basis van de kostenraming van deze taken berekenen wij de belastingtarieven en bijbehorende lastendruk voor 2023 en de jaren daarna. We verschaffen inzicht hoe en in welke mate we reserves inzetten, zodat we de lastendrukontwikkeling volgens de uitgangspunten kunnen beheersen. In deze begroting behandelen we het investeringsniveau voor de periode tot en met 2027 en het effect op de schuldpositie. Daarnaast presenteren we de belastingopbrengsten en de kwijtscheldingskosten die we specifiek voor 2023 verwachten.

Hoofdstuk 7 geeft het voorstel weer, waarover het bestuur een goedkeuringsbesluit neemt tijdens de jaarlijkse begrotingsvergadering.

In de bijlagen komen de volgende onderwerpen aan de orde: weerstandsvermogen, risico's, financiering, EMU-saldo, verbonden partijen, kostentoe rekeningssystematiek en de bedrijfsvoering.

2. Kaders

Algemene kaders

De algemene kaders voor de begroting:

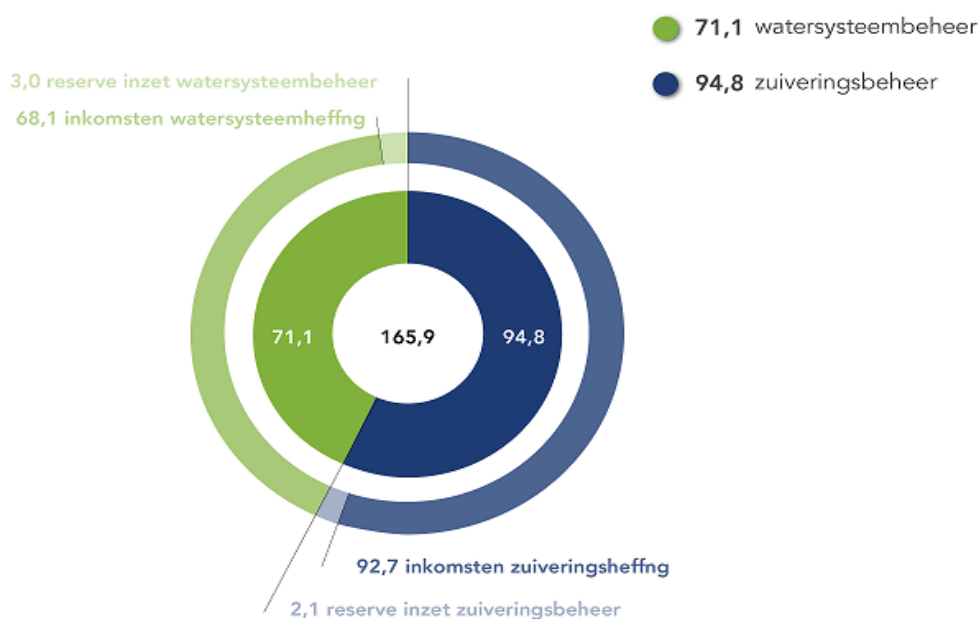
- De BOVI2050 (BOVI) en de Bestuursagenda zijn de strategische kaders.
- De doelen uit het Blauw Omgevingsprogramma (BOP) vormen het tactisch kader voor de realisatie.
- 'Koers 2027' is het uitgangspunt voor het continu verbeteren en ontwikkelen van de organisatie.
- We streven naar een evenwicht tussen de prestatie en onze ranking qua effectiviteit en efficiency om tot best presterende waterschappen in Nederland te horen. Om dit te toetsen gebruiken we benchmarks en andere onderzoeksmethodes.

Financiële kaders

De totale begroting 2023 is in onderstaande diagram weergegeven (plaatje wordt geactualiseerd bij eindopmaak:

Totaal van de programmakosten 2022

verdeeld naar de twee kostendragers en de daarbij horende belastingopbrengsten in miljoenen



De financiële kaders voor deze begroting zijn gebaseerd op het begrotingskader 2023-2027 (variant 2) uit de voorjaarsbrief 2023 met daarin als basis de meerjarenraming uit de begroting 2022.

In de uitwerking van de voorjaarsbrief naar de begroting heeft een actualisatie plaatsgevonden op de kosten en opbrengsten. Dit laat bij de taak watersysteembeheer

tot € 2,3 miljoen hogere kosten zien. Bij zuiveringsbeheer leidt dit tot € 3,4 miljoen hogere kosten ten opzichte van de uitgangspunten van de Voorjaarsbrief. De verhoging ten opzichte van de Voorjaarsbrief wordt veroorzaakt door autonome ontwikkelingen, zoals kosten elektra en bijdrage HWBP. Daarnaast zijn extra middelen opgenomen voor assetmanagement (keuringen, inspecties en borging proces).

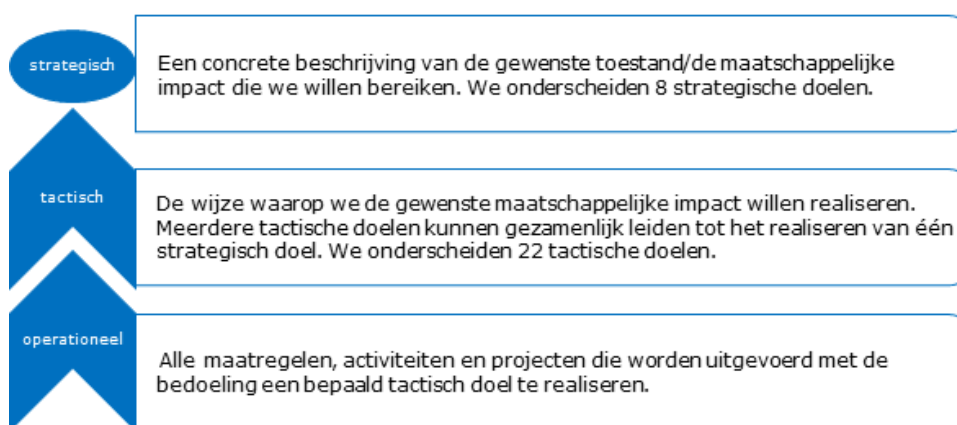
De actualisatie leidt tot lastendrukprofielen in deze begroting die boven het niveau liggen van de lastendrukprofielen die opgenomen waren in de voorjaarsbrief.

De overige financiële kaders voor deze begroting zijn:

- Bestuursakkoord Water;
- CAO en CPB leidend voor loon-, prijs- en rentestijgingen. In 2023 is gerekend met een inflatie van 3,1% en een loonkostenstijging van 4,1%;
- Schuldpositie¹ van maximaal 195% van onze totale inkomsten;
- Aparte businesscases of valuecases bepalen welke toekomstige innovatieve investeringen wij uitvoeren.

Monitoring Blauw Omgevingsprogramma (BOP)

Het BOP is de uitwerking van de langetermijnvisie BOVI2050 voor de periode 2022-2027. Om te kunnen bewaken in hoeverre we de doelen realiseren tijdens de planperiode is (effect)monitoring van het BOP noodzakelijk. Een werkende monitoring die echt betekenis geeft, krijgt vorm door samenhang aan te brengen tussen wat we willen bereiken, met welke activiteiten we dit realiseren en welke middelen daarvoor nodig zijn. Door een koppeling tussen deze componenten kunnen we integrale afwegingen maken, bijsturen, prioriteiten stellen en kunnen we de doeltreffendheid en doelmatigheid beter analyseren. Door het inrichten van de monitoring sluiten we de beleidscyclus.



Figuur 1. Samenhang tussen strategische, tactische en operationele doelen.

¹ Conform de definitie in de Nota Schuldpositie (vastgesteld AB 10 oktober 2019).

In de begroting 2022 is een eerste aanzet gedaan om de doelen vanuit het BOP te concretiseren, hetgeen in de voorliggende begroting een stap verder is uitgewerkt. We hanteren een hiërarchisch model van drie lagen: strategisch, tactisch en operationeel. We volgen de voortgang met behulp van kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren. Indicatoren zijn de objectieve meetlat, waarbij geldt dat deze betekenisvol en onderscheidend zijn, praktisch hanteerbaar en beïnvloedbaar door het waterschap. Iedere indicator heeft een nulsituatie en streefwaarden per jaar. Doel is om dit in de hele beleids- en verantwoordingscyclus door te voeren.

De ontwikkeling en implementatie van een dergelijke monitoring vergt een meerjarig traject dat, geborgd is in het traject 'concernsturing en brede bedrijfsvoering'. In deze begroting zijn de strategische en tactische doelen weergegeven inclusief enkele indicatoren (zie programmabegroting in hoofdstukken 4 en 5). In het onderliggende proces wordt tevens de data governance van de indicatoren ingericht. De in deze begroting geformuleerde indicatoren zijn een eerste aanzet en nog niet compleet omdat o.a. de data niet altijd beschikbaar is en de definities en streefwaarden nog moeten worden vastgesteld. In een volgende fase worden de indicatoren verder aangevuld en aangescherpt, het model gedigitaliseerd en de middelen gekoppeld aan de doelen.

3. Prioritering

Om de balans tussen onze ambities, doelen, financiën en beschikbare capaciteit optimaal in te zetten, maakt ons waterschap keuzes over de activiteiten die we programmeren. Maar waar we voorheen relatief makkelijk bij krapte extra mensen en middelen konden organiseren om onze doelen te bereiken, ligt dat in deze tijd anders. We hebben, net als nagenoeg alle sectoren, te maken met een capaciteitsknelpunt. Dit knelpunt maakt dat we, vergeleken met voorgaande jaren, scherpere keuzes hebben gemaakt in wat we doen en wanneer.

Aan de hand van een herleidbare en transparante systematiek hebben we een keuzeproces doorlopen om te komen tot een realistische en doelgerichte planning van de werkvoorraad. In beeldvormende bijeenkomsten hebben we het algemeen bestuur geïnformeerd over dit keuzeproces, ook wel prioriteringsproces.

We hebben met elkaar geconstateerd dat we deze manier van prioriteren voor het eerst gebruiken. De komende jaren gaan we het proces verder optimaliseren.

3.1. *Het integrale prioriteringsproces*

Of het nu gaat om het periodiek terugkerend beheer en onderhoud of om samenwerken in gebiedsateliers; keuzes om bepaalde activiteiten niet of later te doen hebben effect op andere activiteiten. Het prioriteren van activiteiten vindt daarom integraal programma-overstijgend plaats.

In het prioriteringsproces hebben we de volgende stappen doorlopen:

1. We hebben inzichtelijk gemaakt dat er sprake is van een **knelpunt in capaciteit** om het werk dat gepland staat te kunnen uitvoeren.
2. We hebben het werk **onderverdeeld naar drie verschillende werksoorten**² en vervolgens per werksoort via leidende principes en criteria een volgorde aangebracht in het werk.
3. Aan de hand van **drie keuzevarianten** is er integraal gekeken naar de programmering voor 2023, waarbij per variant een ander accent is gelegd op werksoort en werkinhoud.

Drie keuzevarianten

De drie keuzevarianten die uitgewerkt zijn, leggen een andere focus in de programmering van het waterschap:

Keuzevariant A "Water en nu"

In variant A staan de hoogste risicobeheersing en primaire processen uit werksoort 1 (zie voetnoot) centraal. Onze keuzes zijn erop gericht om optimaal te presteren met de bestaande assets waarbij de rol van rechtmatige en presterende overheid

² We onderscheiden drie categorieën in de werkvoorraad; werksoort 1 vormt de structurele reguliere activiteiten en wettelijke verplichtingen (ongeveer 85% van de werkvoorraad), werksoort 2 omvat de activiteiten ten behoeve van het bereiken van de (middel)lange termijn ambities (ongeveer 10% van de werkvoorraad), werksoort 3 zijn de vernieuwende activiteiten op het gebied van onderzoek en ontwikkeling (ongeveer 5% van de werkvoorraad).

domineert. De eerste jaren ligt de nadruk op het op orde brengen van de bestaande assets waarmee we onze kerntaken zo duurzaam mogelijk uitvoeren.

Keuzevariant B "Water en maatschappij"

Variant B is gericht op samenwerking aan de maatschappelijke opgaven, zoals bij het NPLG en de verstedelijkingsopgave. We zetten hierbij in op een sturende rol van water en bodem in ruimtelijke keuzes. De nadruk ligt op werksoort 2, waarbij onze keuzes zijn gericht op de BOP doelen en daarmee op de middellange termijn. Omdat niet alles kan, kiezen we gericht waar we de meeste maatschappelijke impact kunnen genereren. We volgen de huidige programmering in het assetmanagement en vangen risico's op met beheersmaatregelen.

Keuzevariant C "Water en Toekomst"

In variant C ligt het accent op toekomstbestendigheid met bronmaatregelen en systeemaanpassingen. De nadruk ligt op werksoort 3. Onze keuzes zijn gericht op het (versneld) realiseren van de ambities uit de BOVI en daarmee op de lange termijn. Om klaar te staan voor toekomstige eisen anticiperen we op nieuwe wet- en regelgeving. We investeren in assets die in het watersysteem van de toekomst waarde toevoegen en bouwen correctieve maatregelen versneld af.

Assetmanagement komt terug in alle varianten

Uit een eerste scan naar de stand van zaken van ons assetmanagement is geconcludeerd dat extra sturing en aandacht voor inspecties en monitoring van de assets de komende jaren nodig is. In alle varianten inclusief de gekozen variant van het college van dijkgraaf en heemraden is dit opgenomen. Naast onze medewerkers zijn onze assets namelijk essentieel voor de uitvoering van onze taken en het behalen van onze doelen.

De gekozen variant: B, met elementen van A en C

Het college van dijkgraaf en heemraden acht keuzevariant B het meest realistisch, uitvoerbaar en het best aansluitend bij de opgaven waar we voor staan, zowel vanuit bestuurlijk perspectief als vanuit de uitvoeringskracht van de organisatie.

Het college van dijkgraaf en heemraden voegt daaraan toe dat we op het gebied van risicobeheersing in het assetmanagement een lager risicoprofiel willen. Vanuit variant A voegen we daarom het element toe, waarvan we de meest urgente knelpunten versneld oppakken met een kleine plus aanvullend op de bestaande programmering. Vanuit keuzevariant C voegt het college van dijkgraaf en heemraden toe om alleen te investeren in bestaande assets die toekomstbestendig zijn. Dat betekent dat we correctieve maatregelen gericht afbouwen waar dat mogelijk is. Dit levert ruimte op voor de kleine plus vanuit de toevoeging uit variant A. Ten slotte stellen we vanuit variant C een visie Onderzoek en Ontwikkeling op met daarin aandacht voor een gerichte, gedoseerde opzet van activiteiten die bijdragen aan de toekomstige transities met de nadruk op water en bodem.

De voorliggende begroting is gebaseerd op deze gekozen variant. Daarbij hebben de

Titel Beleidsbegroting 2023 (inclusief meerjarenraming 2024 t/m 2027)

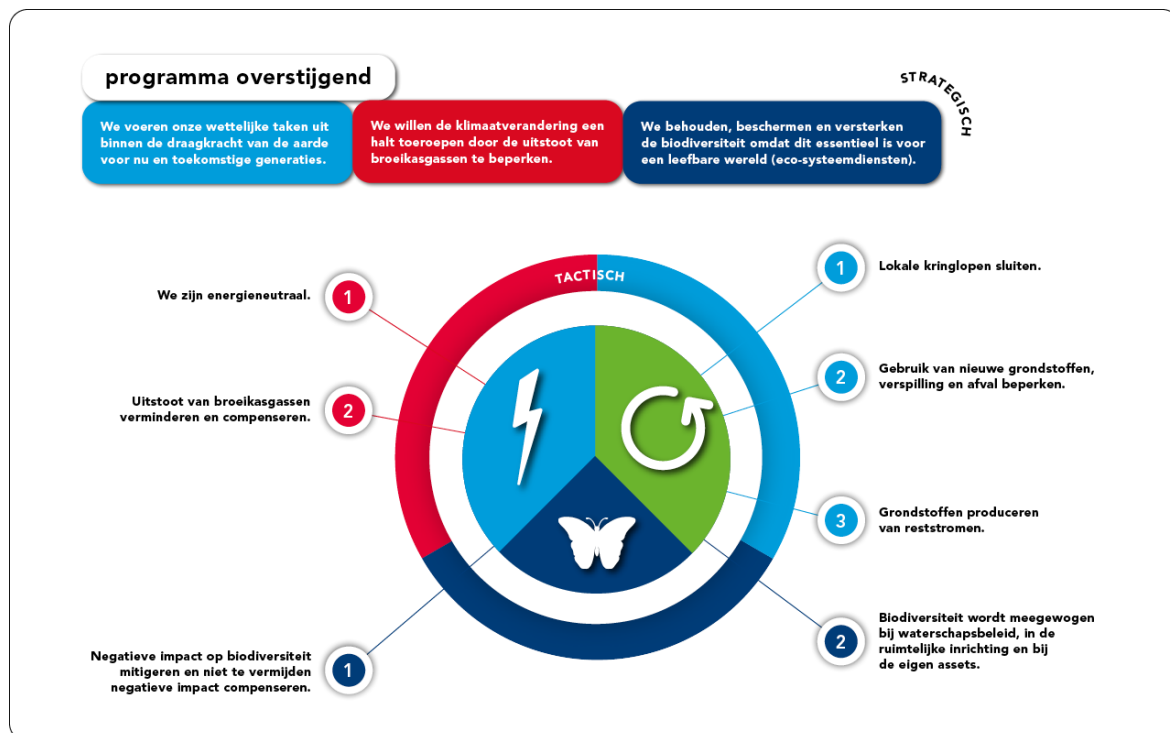
Pagina 11 van 57

activiteiten die vanuit de gekozen variant geen prioriteit hebben gekregen, het label "parkeren" gekregen en zijn vooralsnog in 2027 opgenomen onder dit label. Deze activiteiten worden nu gestopt. De capaciteit die hierbij vrijvalt zetten we in voor activiteiten die prioriteit hebben gekregen. Mochten er op een later moment goede argumenten zijn om een geparkeerde activiteit alsnog te herstarten dan kan dit, mits hier de capaciteit voor is, of een andere activiteit ervoor wordt stopgezet.

4. Programma-overstijgende doelen

In dit hoofdstuk worden de programma-overstijgende doelen weergegeven. De financiële impact is meegenomen in de reguliere programmabegroting (hoofdstuk 5).

Dit willen we bereiken



Indicatoren

	NULSITUATIE	STREEFWAARDE
2. Gebruik van nieuwe grondstoffen, verspilling en afval beperken.		
Verminderen van het gebruik van de primaire grondstoffen metaalzouten (Al en Fe).	2018: 477 ton metaalzouten	In 2027 is een reductie van 40% gerealiseerd en in 2030 50%.
Verminderen van het gebruik van Polymeer.	2018: 505 ton polymeer	In 2027 is een reductie van 40% gerealiseerd en in 2030 50%.
3. Grondstoffen produceren van reststromen.		
Het uitfasen van biogas voor eigen gebruik in 2050 door het zo hoog mogelijk te verwaarden.	0%	2050: 100%
1. Negatieve impact op biodiversiteit mitigeren en niet te vermijden negatieve impact compenseren.		
Gebruik (chemische) bestrijdingsmiddelen door het waterschap.	Incidenteel toegestaan voor tijdelijke en plaatselijke bestrijding van exoten.	In 2027 geen gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen
2. Biodiversiteit wordt meegewogen bij waterschapsbeleid, in de ruimtelijke inrichting en bij de eigen assets.		
De uitstoot van broeikasgassen is teruggebracht ten opzichte van 2018:		In 2030: minimaal 55 % In 2050: 95 %.
1. We zijn energieneutraal.		
We verminderen ons energieverbruik ten opzichte van 2018:		energie-efficiency verbetering van 30% in 2030 (175 terajoule (TJ)). In 2027 is dit 130 terajoule (TJ).
We voldoen in onze energievraag uit primaire bronnen zon, wind, water en bodem.		2030: 30%, 2050: 100%.
Voor elke categorie (elektriciteit, warmte en brandstof) kopen wij duurzaam in.		2030: minimaal 60%, 2050 100%
2. Uitstoot van broeikasgassen verminderen en compenseren.		
We verminderen de hoeveelheid gespuid en afgefakkeld biogas.		In 2027 nog maximaal 5%

4.1. Biodiversiteit

Biodiversiteit is een cruciaal onderdeel van ons natuurlijk kapitaal en van een gezonde leefomgeving. Een rijke biodiversiteit draagt bij aan een betere waterkwaliteit, doordat het ons ecosysteem en watersysteem versterkt. Gezien de huidige staat van de biodiversiteit en de zorgwekkende afname hiervan ziet het waterschap het belang om verder te gaan dan behouden, beschermen en de biodiversiteit ook waar mogelijk te versterken.

Dit gaan we realiseren

Met het in 2020 vastgestelde beleidskader als uitgangspunt werken we onverstoord door aan het versterken van de biodiversiteit. Een gezonde bodemecologie draagt bij aan de verbetering van de waterkwaliteit en -kwantiteit. We continueren het bodemprogramma in de Regiodeal Food Valley en weten op deze wijze steeds meer grondeigenaren te bereiken die geïnspireerd werken aan de verbetering van de bodem. In 2023 hebben we de doelstelling om weer meer maaisel toe te gaan passen als bodemverbeteraar. Bij de aanbestedingen van werken is het versterken van biodiversiteit een vast onderdeel. Het initiatief 'bloemrijke dijken' is een succes gebleken. We nemen de resultaten dan ook mee in onze maaibestekken voor 2023 en verder. Het versterken van de biodiversiteit is ook onderdeel van ons eigendommenbeleid. In onze pachtcontracten en bruikleenovereenkomsten nemen we randvoorwaarden op die de biodiversiteit ten goede komen en ook het beheer van onze terreinen is hierop gericht.

De ondergrond is de basis waarop wij bouwen en de draagkracht van die ondergrond is in ons gebied overschreden. Door met name verstedelijking, versnippering en intensivering van de landbouw neemt de soortenrijkdom op wereldniveau, maar ook in Nederland af. Inrichting en landgebruik zijn ook belangrijk om de biodiversiteit te verbeteren. We nemen een actieve rol in bij de uitwerking van gebiedsprogramma's en de gebiedsprocessen om vanuit het principe 'water en bodem sturend' de goede omstandigheden te creëren ter bevordering en versterking van de biodiversiteit. Denk daarbij aan het borgen van effectieve hydrologische maatregelen en de groenblauwe dooradering in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied en de 'natuur- en waterinclusieve' inrichting van het stedelijk gebied.

4.2. Circulaire Economie

Dit gaan we realiseren

Lokale kringlopen sluiten

We bevorderen het denken en handelen in kringlopen, zoals nu al gebeurt in de kleine maaisel kringloop. De waarde van water agenderen we nog nadrukkelijker bij onze gebiedspartners. De waarde van water ligt in minder verbruiken, meer infiltreren, minder afvoeren en vaker hergebruiken.

Gebruik van nieuwe grondstoffen, verspilling en afval beperken

In onze projecten zetten we ons in om zoveel mogelijk installaties, componenten en materialen opnieuw te gebruiken. Waar mogelijk kiezen we voor een bovengrondse en modulaire bouwwijze. Daarmee beogen we de kans op hergebruik van installaties

en onderdelen in de toekomst te vergroten. We wegen de milieu-impact van materialen mee in onze keuzes en passen bij voorkeur biobased en/of gebruikte materialen toe.

Binnen de gekozen variant blijven we in Stowa- en Unieverband onderzoeken hoe we het gebruik van polymeren en chemicaliën in onze processen verder kunnen verminderen, en of er natuurlijke alternatieven ingezet kunnen worden. Investeringsom dit daadwerkelijk te implementeren stellen we voorlopig uit.

Grondstoffen produceren van reststromen

Binnen de gekozen variant temporiseren we onze inspanningen op het gebied van het terugwinnen van grondstoffen uit rioolwater. Concreet betekent dit dat we voorlopig stoppen met initiatieven voor het terugwinnen van cellulose uit rioolwater. In 2023 ronden we het onderzoek met de Kaamera demonstratie installatie in Epe af. Samen met de andere Kaamera koplopers onderzoeken welke vervolgstappen we samen moeten zetten om de technologie verder te ontwikkelen en te komen tot een opschaling van de productiecapaciteit wanneer de vraag in markt toeneemt. Een besluit om zelf een full-scale Kaamera installatie te realiseren stellen we daarom uit.

4.3. Energietransitie

Dit gaan we realiseren

We zijn energieneutraal

We zijn als waterschap vanaf 2019 energieneutraal. Onze inzet is erop gericht om dat ook te blijven. Onze energievraag zal de komende jaren toenemen, omdat er steeds hogere eisen worden gesteld aan ons effluent. Daarnaast willen we zelf ons effluent schoner maken zodat we het hoogwaardig kunnen inzetten bijvoorbeeld als bedrijfswater. Binnen de gekozen variant kiezen we ervoor om bij de geprogrammeerde projecten energie-efficiënte apparaten en technologie toe te passen en op die manier energie-efficiënte te bereiken.

Op het gebied van zon, wind, en aquathermie concentreren we onze inzet op grootschalige projecten, waarbij we al betrokken zijn. Dat betekent dat we ons actief blijven inzetten om samen met de betrokken partners het windpark Harderwijk en de warmtenetten in Kerschoten (Apeldoorn) en Amersfoort tot een succes te maken. Binnen de gekozen variant starten voorlopig geen nieuwe wind- en aquathermieprojecten. Zon geven we een plek in onze reguliere projecten. We blijven een bijdrage leveren aan de Regionale Energie Strategieën (RESsen), maar dit beperken we tot het realiseren van onze eigen opgave en het ontsluiten van onze duurzame bronnen met name biogas en aquathermie.

Uitstoot van broeikasgassen verminderen en compenseren

We blijven ons inzetten om onze eigen klimaatvoetafdruk te verkleinen en willen ook onze ketenpartners bewegen om de werkzaamheden op een duurzame wijze uit te voeren. We werken stapsgewijs toe naar een certificering op trede 5 van de CO₂ prestatieladder.

In de geprogrammeerde projecten koppelen we onze bedrijfsgebouwen en installaties los van aardgas, voor zover dat nog niet gebeurd is. We zorgen dat we een deel van

Titel Beleidsbegroting 2023 (inclusief meerjarenraming 2024 t/m 2027)

Pagina 15 van 57

onze duurzame bronnen aquathermie en biogas beschikbaar houden om ook onze eigen processen en gebouwen te kunnen verduurzamen.

Vanaf 2022 compenseren we de CO₂-emissie van onze vliegreizen en woon-werk verkeer. We onderzoeken hoe we onze mobiliteit nog verder kunnen verduurzamen.

4.4. Assetmanagement

Naast onze medewerkers zijn onze assets essentieel voor de uitvoering van onze taken en het behalen van de doelen. De komende jaren bereiken veel van onze assets het einde van hun technische en/of economische levensduur. Dat betekent dat we voor een grote opgave staan. Actueel inzicht in de technische toestand en de waarde van al onze assets is niet altijd voorhanden, maar wel essentieel voor te maken keuzes.

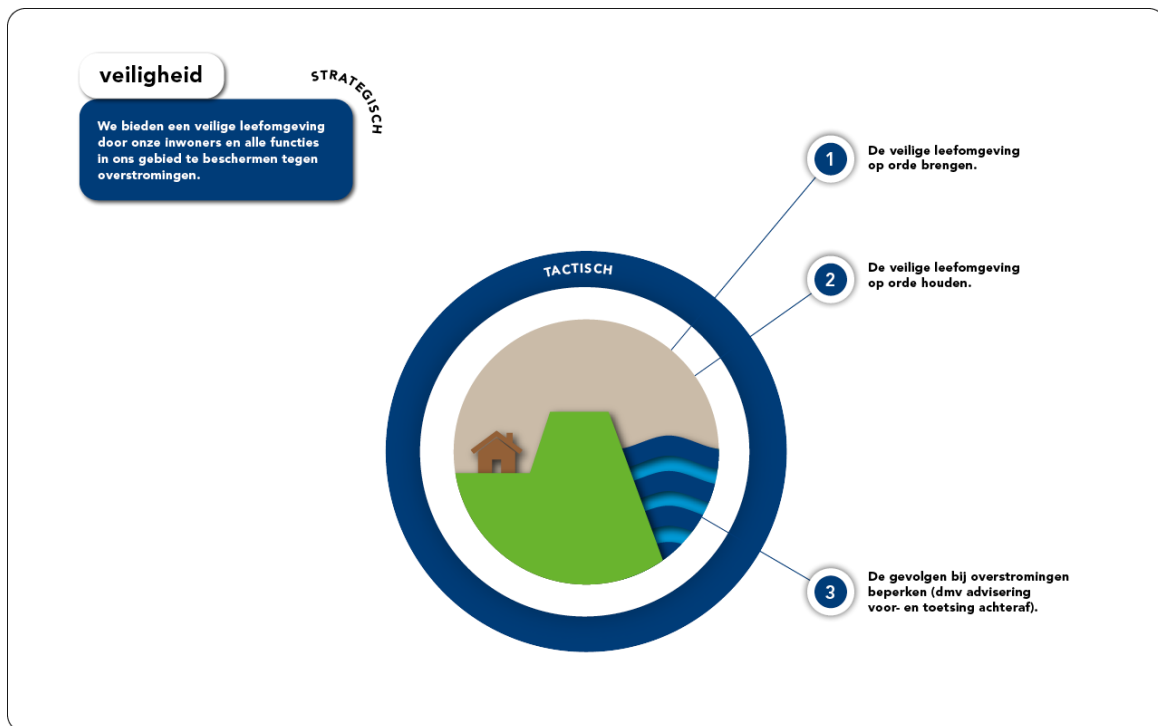
Daarom investeren we de komende jaren in het compleet krijgen en houden van informatie over onze assets. Wanneer daaruit blijkt dat we onwenselijke (veiligheids-) risico's lopen of (waterkwaliteits)doelstellingen niet (tijdig) halen, nemen we adequate maatregelen, ook wanneer we daarvoor extra moeten investeren.

Uitgangspunt van de gekozen variant is dat we alleen investeren in bestaande assets die toekomstbestendig zijn. Daarmee sorteren we voor op systeemveranderingen waarbij we afscheid nemen van bepaalde assets.

5. Programmabegroting

5.1. Veiligheid

Dit willen we bereiken



Indicatoren

	NULSITUATIE	STREEFWAARDE
1. De veilige leefomgeving op orde brengen		
De verbeterprojecten die voortkomen uit de wettelijke toetsing worden uitgevoerd conform de voorgeschreven programmering.		We voldoen volgens programmering.
Er worden (tijdelijke) beheer- en noodmaatregelen getroffen om risico's af te dekken in de periode tot de uitvoering van de verbeterprojecten.		We voldoen volgens programmering.
2. De veilige leefomgeving op orde houden		
De primaire kering is getoetst volgens de HWBP programmering.		We voldoen volgens programmering.
De regionale kering is getoetst volgens de provinciale programmering.		We voldoen volgens programmering.
De overige kering is getoetst volgens de provinciale programmering.		We voldoen volgens programmering.
De kunstwerken worden getoetst conform de HWBP of provinciale programmering.		We voldoen volgens programmering.
3. De gevolgen bij overstromingen beperken (dmv advisering voor- en toetsing achteraf)		We voldoen volgens programmering.

In lijn met de gekozen variant uit het prioriteringsproces worden er in 2023 binnen waterveiligheid geen activiteiten gestopt of getemporeerd. In ruimtelijke processen gaan we waterveiligheid juist prominenter op de gesprekstafel leggen om in het ruimtelijk domein keuzes te maken die toekomstbestendig zijn. Waterkeringen zijn correctieve maatregelen, maar hard nodig om Nederland veilig te houden. De gekozen variant levert dan ook geen aanpassing in de bestaande programmering op. Wel komt er meer focus te liggen op het verkennen van (ruimtelijke) maatregelen die kunnen

bijdragen aan onze waterveiligheid, zodat we de keringen mogelijk minder ingrijpend hoeven te versterken.

Dit gaan we realiseren

De veilige leefomgeving op orde brengen

Met vier dijkversterkingsprojecten lag het accent de afgelopen periode op het op orde brengen van onze primaire waterkeringen. In 2023 ronden we de projecten Apeldoorns Kanaal en Noordelijke Randmeerdijken af. De focus op de lopende gebiedsontwikkelingen Grebbedijk en Hoenwaard2030 blijft ongewijzigd integraal, waarbij gezocht wordt naar meerwaarde voor alle gebiedspartners.

De veilige leefomgeving op orde houden

In 2023 ronden we onze strategie 'IJsseldijken op orde' af. In deze strategie maken we de doorvertaling van de afgeronde veiligheidsbeoordeling naar de toekomstige programmering voor de IJsseldijken in het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Dit heeft geresulteerd in een voorstel voor de start van de eerste trajectaanpak. We gaan een deel van de IJsseldijken eerste nader onderzoeken waar beheermaatregelen en integrale verkenningen nodig zijn om de dijken op orde te krijgen. Vanuit de gekozen variant komt in de trajectaanpak de verkenning naar gebiedsopgaven, naast de waterveiligheidsopgave, sterk terug.

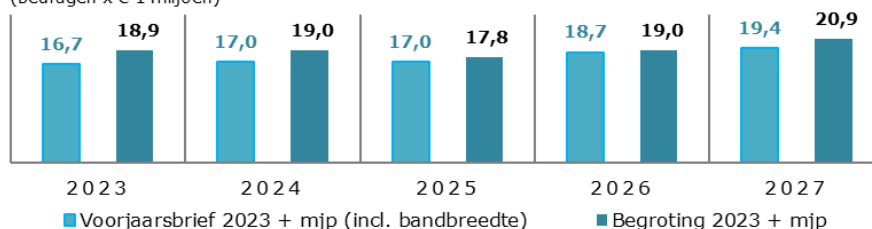
De gevolgen bij overstromingen beperken

Extreem hoge waterstanden, wind en hevige regenval kunnen in korte tijd tot onveilige situaties leiden. Dat hebben we in de zomer van 2021 ervaren in Limburg. Waterbewustzijn is onlosmakelijk onderdeel van ons werk, want ons eigen handelen en de keuzes die we maken in het ruimtelijk domein beïnvloeden onze waterveiligheid. Vanuit de gekozen variant dragen we de door ons opgestelde overstromingsscenario's vanaf 2023 breed uit naar onze gebiedspartners, vooral daar waar grote maatschappelijke opgaven liggen, zoals de omgeving van Hattem.

Dit gaat het kosten Exploitatie

Netto Programmakosten

(bedragen x € 1 miljoen)



Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor dit programma zien. De nieuwe meerjarenraming laat in 2023 een stijging in kosten zien ten opzichte van de voorjaarsbrief. Dit wordt met name veroorzaakt door:

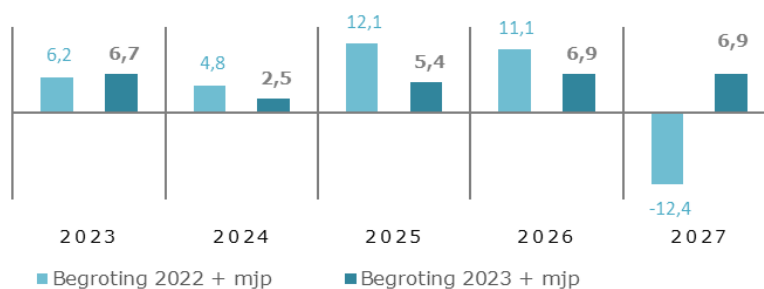
- de raming van de bijdragen aan het landelijke vereveningsfonds van het HWBP. Voor 2023 is de bijdrage aan het HWBP-vereveningsfonds met € 1,4 miljoen naar boven bijgesteld. De raming vanuit de Unie van Waterschappen is gebaseerd op de meeste recente, geactualiseerde cijfers van het vastgestelde HWBP-programma. De cijfers zullen in de komende jaren steeds worden bijgesteld op basis van de voortgang van de uitvoering en de vastgestelde programma's.
- Er wordt voor € 0,5 miljoen minder uren van personeel geactiveerd.

De € 18,9 miljoen voor 2023 bestaat uit de volgende componenten:

- vereveningsfonds HWBP-bijdrage € 10,8 miljoen;
- aanleg, beheer- en onderhoudskosten waterkeringen € 5,8 miljoen;
- muskusrattenbestrijding € 0,9 miljoen;
- overige kosten: met name onderzoek, toetsingen et cetera € 1,4 miljoen.

Investeringsen

NETTO³ PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



	2023	2024	2025	2026	2027
NETTO	6,7	2,5	5,4	6,9	6,9
UITGAVEN	8,3	3,8	16,8	22,5	22,5
INKOMSTEN	1,6	1,3	11,5	15,6	15,6

Projecten in 2023

- Planuitwerking en (gedeeltelijke) voorbereiding uitvoering van de volgende projecten:

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – Westdijk

	tm 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	vanaf 2028
NETTO	10,4	-4,9	-0,6	-0,2	-	-	-	-
UITGAVEN	29,6	5,9	0,3	0,1	-	-	-	-
INKOMSTEN	19,2	10,8	0,8	0,3	-	-	-	-

³ Indien in enig jaar de nettowaarde < 0, dan is er sprake van een subsidiebijdrage (hetzij bevoorschotting, hetzij afrekening) vanuit het HWBP, die hoger is dan onze uitgaven.

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – Noordelijke Randmeerdijk

	tm 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	vanaf 2028
NETTO	0,1	-1,9	2,3	0,0	-	-	-	-
UITGAVEN	4,7	1,9	2,3	0,0	-	-	-	-
INKOMSTEN	4,6	3,7	-0,0	-	-	-	-	-

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – IJsseldijk Apeldoorns kanaal

	tm 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	vanaf 2028
NETTO	-11,1	12,1	0,6	-	-	-	-	-
UITGAVEN	11,8	12,1	0,9	-	-	-	-	-
INKOMSTEN	22,9	-	0,2	-	-	-	-	-

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – Grebbedijk

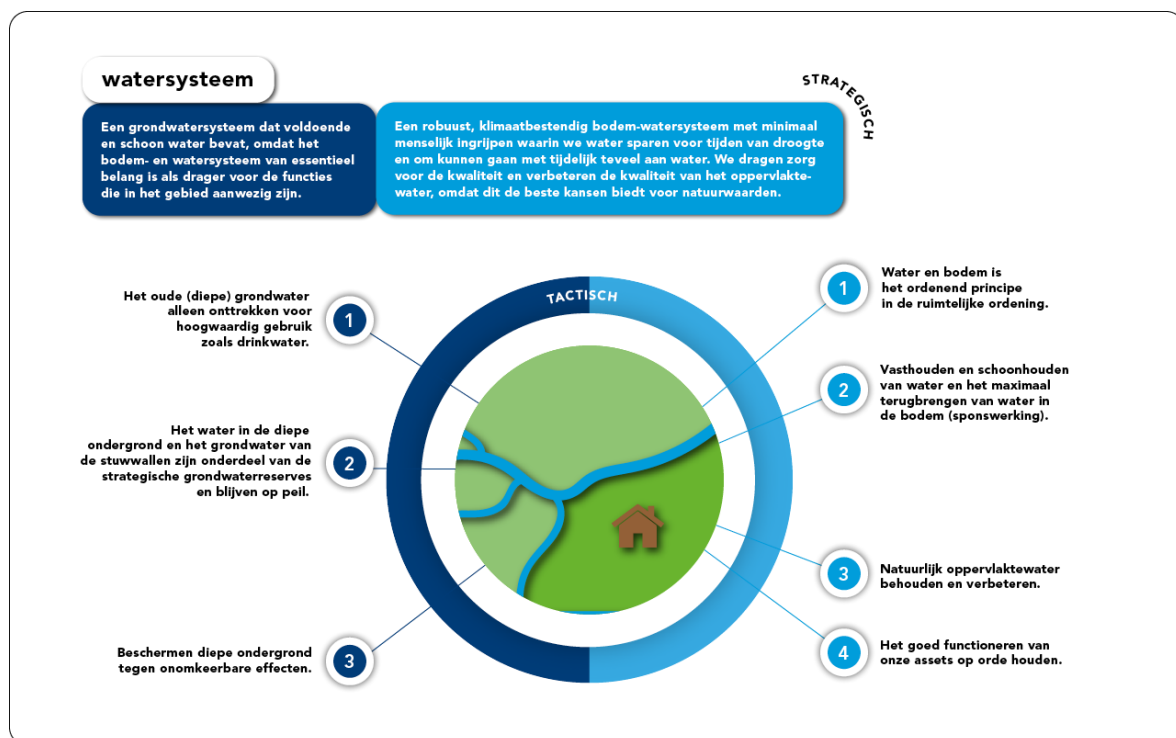
	tm 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	vanaf 2028
NETTO	-8,0	3,9	3,6	2,0	5,0	5,0	5,0	-10,4
UITGAVEN	9,3	4,3	3,6	2,0	15,4	15,4	15,4	-
INKOMSTEN	17,3	0,4	-	-	10,4	10,4	10,4	10,4

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – Hoenwaard2030

	tm 2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	vanaf 2028
NETTO	-	0,0	0,7	0,7	0,4	1,9	1,9	1,9
UITGAVEN	-	0,0	1,2	1,7	1,4	7,1	7,1	7,1
INKOMSTEN	-	-	0,5	1,1	1,1	5,2	5,2	5,2

5.2. Watersysteem landelijk gebied

Dit willen we bereiken



Indicatoren

	NULSITUATIE	STREEFWAARDE
3. Natuurlijk oppervlakte water behouden en verbeteren.		
De aangewezen zwemwateren voldoen aan de Europese zwemwaterrichtlijn.	100%	100%

Het landelijk gebied zal de komende periode veranderen. Het kabinet wil met het Nationaal Programma Landelijk gebied en het uitgangspunt dat water en bodem leidend is voor onze ruimtelijke afweging, werken aan een vitaal en toekomstbestendig landelijk gebied. Daarbij wordt ingezet op het verbeteren van de kwaliteit van onze natuur, het robuuster en gezonder maken van ons watersysteem en het klimaatneutraal maken van het landelijk gebied. De aandacht voor het landelijk gebied draagt, ondanks de spanningen die dit met zich meebrengt, bij aan de doelstellingen uit de BOVI.

Dit gaan we realiseren

Beschermen van de grondwatervoorraad

Het water in de diepe ondergrond en het grondwater van de stuwwallen zijn de blauwe motor van het watersysteem. Het vraagt bescherming tegen onomkeerbare effecten en dient enkel benut te worden voor hoogwaardig gebruik. Dit vraagt afstemming van strategisch tot operationeel niveau. Het waterschap zet zich in om met medeoverheden en watergebruikers (drinkwater, industrie, landbouw en particulieren) nadere afspraken te maken over spaarzaam verbruik, de verdeling van het

beschikbare grond- en oppervlaktewater en het vergroten van de waterbeschikbaarheid (herstellen waterbalans). We passen het grondwaterbeleid hierop aan. We geven samen met Vitens nadere invulling aan de bestuurlijke strategische agenda, we richten een primair meetnet grondwateren in en we brengen de onttrekkingen in beeld.

Water en bodem is het ordenend principe in de ruimtelijke ordening

Een toekomstbestendig landelijk gebied vraagt transitie, zowel in functie, gebruik als ruimtelijke inrichting. Samen met de medeoverheden en gebiedspartners zoeken we naar oplossingen voor systeemherstel en een passende functiebediening. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar de flanken rondom de Veluwe (Uddel-Elspeet, de Gelderse vallei en de Noordoost flank). Hier zetten we over de organisatiegrenzen heen de eerste stappen naar een gebiedsgerichte aanpak. Door samen te werken aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) kunnen we onze doelen beter en sneller bereiken. We zetten in op een complete herinrichting van beekdalen. We voeren risico dialogen, zodat we de consequenties van klimaat adaptatie voor ons werk in beeld krijgen.

Vasthouden en schoonhouden van water en het verbeteren van de bodem

We continueren onze inzet rondom klimaat adaptatie. Met diverse projecten bestrijden we droogte, verdroging en wateroverlast. In Gelderland doen we dit voornamelijk volgens de afspraken in de samenwerkingsovereenkomst. In Utrecht werken we samen met de gebiedspartners aan de Blauwe agenda om het watersysteem te herstellen. Het focussen op een toekomstbestendig systeem vraagt ook loslaten van het huidige systeem. We gaan minder investeren in wateren en kunstwerken die niet toekomstbestendig zijn. Daarbij kiezen we voor de langjarige lijn en niet voor snellere correctieve maatregelen. We brengen in beeld wat de sponswerking van het gebied is en verkennen hierbij ons handelingsperspectief.

Waterkwaliteit en biodiversiteit worden integraal meegenomen in de aanpak rondom het NPLG. Op basis van de routinematige monitoring maken we inzichtelijk waar we staan op het gebied van ecologie, waterkwaliteit en biodiversiteit. Dit verbeelden we in een watersysteemrapportage. Samen met de lokale agrarische partners blijven we zoeken naar kansen om de waterkwaliteit te verbeteren. We zoeken actief naar koppelkansen voor biodiversiteit en waterkwaliteit bij externe ontwikkelingen en eigen projecten.

Het goed functioneren van onze assets op orde houden

Naast de reguliere activiteiten, zoals vervanging van beschoeiing en baggeren, maken we tijd vrij om meer inzicht te krijgen in de staat van onze assets. We bereiden in nauwe samenwerking met de betreffende provincie de herziening van de peilbesluiten in Arkemheen en Eemland voor. We voeren een nieuwe schouwvorm in die ruimte biedt voor een meer gebiedsgerichte aanpak en meer doelbereik heeft op het gebied van water vasthouden en biodiversiteit.

Doorwerking generiek gekozen variant 2023 in het landelijk gebied

De ondergrond is de basis waarop wij bouwen en de draagkracht van die ondergrond is in ons gebied overschreden. Aangegeven is dat in de kabinetsbrief *'Water en bodem sturend'* structurerende keuzes opgenomen worden die doorwerken in landinrichting en -gebruik. Deze keuzes geven mede richting aan het gebiedsprogramma's in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) die de provincie vóór juli 2023 vaststelt. Samen met andere partners dragen we bij aan het opstellen daarvan. We doen dit vanuit onze verantwoordelijkheid en met water als opgave, water als maatregel en water en bodem als sturend principe. Het gezamenlijk uitvoeren, helpt ons bij het sneller en robuuster bereiken van onze doelstellingen en vergroot onze slagkracht in middelen en mensen. De wijze waarop wij dit vorm gaan geven, werken we momenteel uit en wordt ter bestuurlijke vaststelling aangeboden.

De landelijke ontwikkelingen hebben samen met de gekozen variant grote consequenties voor de programmering van het waterschapsprogramma Landelijk Gebied:

1. In 2023 zal de focus liggen op het maken van een integrale gebiedsprogrammering gericht op natuur, water en klimaat. Binnen de uitvoering van de structurele reguliere activiteiten en wettelijke verplichtingen wordt zoveel mogelijk capaciteit vrijgemaakt om tijdig kwalitatief goede input te leveren voor de gebiedsprogramma's in het kader van het NPLG. Dit vraagt initieel vooral capaciteit van de beleidsmedewerkers en experts vanuit planvorming. Voor een aantal lopende beleidsactualisaties, beleidsuitwerkingen en implementatietrajecten kan dus (tijdelijk) minder capaciteit vrijgemaakt worden dan oorspronkelijk gepland en dit zal doorwerken in de plannings.
2. Met name de krapte op de arbeidsmarkt geeft dat we niet snel kunnen opschalen om de benodigde capaciteit voor de waterschapsbreed-geprogrammeerde projecten te borgen. Binnen het programma Landelijk Gebied is het basisprincipe *'water en bodem als leidend principe'* al enige jaren gehanteerd bij het initiëren van de projecten. Dat betekent dat de nu geprogrammeerde projecten al in grote mate gebaseerd zijn op dit principe. Daarbij hebben we vanaf de initiatie altijd de omgeving en medeoverheden betrokken, waardoor een herprioritering altijd consequenties heeft voor de wijze waarop het waterschap als partner ervaren wordt. De afgelopen jaren zijn we bij deze partners succesvol geweest in het vinden van synergievoordelen en dus medefinanciering c.q. subsidiering (veelal 50 tot 75% medefinanciering). Het heroverwegen (uit- of afstellen) van een deel van de projecten heeft dus een beperkte invloed op onze financiële positie en kan door toenemende beheerlasten op termijn negatief doorwerken in de exploitatiekosten. Ons handelingsperspectief voor de korte termijn is beperkt. Bij veel van de geprogrammeerde projecten heeft al een aanbesteding van de realisatiefase plaatsgevonden of hebben (wettelijke) verplichtingen in zich.

In het volgende overzicht wordt de uitkomst (meest ingrijpende onderdelen) van de prioritering op basis van de gekozen variant en met toepassing van de prioriteringssysteem inzichtelijk gemaakt.

Project:	Omschrijving:	Consequenties:
Intelligente alarmering gemalen <i>Uit- of afstellen</i> € 500.000	Om de besturing van gemalen te verbeteren en onder meer ten behoeve van het flexibel waterbeheer (omgaan met extremen) is voorzien in het aanpassen van de alarmering (besturing) van gemalen.	Het flexibel waterbeheer zal op dit punt niet of later geëffectueerd worden (relatie met SKADA). We hebben geen specifieke afspraken over de planning en uitvoering met partners. Het project is nog niet opgestart.
Maalkom Gemaal Veluwe <i>Uit- of afstellen</i> 400 uur in 2023 € 1 mln.	In het kader van het Ruimte voor Rivier project Veessen-Wapenveld is de Grote Wetering verruimd. Echter het deel voor het gemaal was geen onderdeel van de scope. Om de watertoevoer naar het gemaal te optimaliseren wordt ook dit laatste deel bij de maalkom vergroot. Daarbij wordt gekozen voor een ecologische inrichting met natuurvriendelijke oevers.	Dit is een project wat door het waterschap zelfstandig uitvoerbaar is. Wij hebben geen specifieke afspraken over de planning en uitvoering met partners. Indien het project niet uitgevoerd wordt, blijft de kans op wateroverlast bij extreme neerslag ongewijzigd bestaan. De benodigde gronden zijn inmiddels in eigendom van het waterschap. Met de betrokken eigenaren zijn wel afspraken gemaakt over de planning. Deze zullen herzien moeten worden.
Renovatie sluizen <i>Uit- of afstellen</i> 650 uur in 2023 (deels) € 650.000 (deels)	De renovatie is voornamelijk gericht op het herstellen en het behouden van cultuurhistorie.	We geven geen invulling aan het vastgestelde beleid ten aanzien van cultuurhistorie. We komen terug op verwachtingen die bestaan bij gemeente(n) en provincie en zullen nu geen gebruik gaan maken van medefinanciering door deze partijen en mogelijk zijn zij op een later moment niet bereid alsnog te mede te financieren.
Optimalisaties Watersysteem focusgebieden en initiatieven klimaat-adaptatie <i>Gedeeltelijke aanpassing</i> 6.500 uur in 2023 (deels) € 6,3 mln. (deels)	Binnen het huidige watersysteem zijn maatregelen mogelijk die gericht zijn op het beter vasthouden en laten infiltreren van water. Deze maatregelen zijn deels correctief van aard, zoals het aanpassen van stuwen (om beter in te kunnen spelen op wisselende omstandigheden) het uitbreiden van het aantal peilvakken (lokaal maatwerk) etc., maar ook maatregelen als verhogen slootbodemp worden hierin uitgewerkt. De maatregelen gaan uit van gelijkblijvend landgebruik en zijn als 'no- en low-regret' gedefinieerd.	Alleen 'no-regret' maatregelen uitvoeren en dus beperkte correctieve maatregelen (halvering scope). Parallel sluiten we ten behoeve van de optimalisatie van ons watersysteem aan bij de gebiedsprocessen in het kader van het NPLG. Dit betekent dat we nu minder correctieve maatregelen treffen en tijdelijk niet alle opties benutten om water vast te houden en te infiltreren. We voldoen op korte termijn niet aan de ambities en doelstellingen zoals in KACTUS zijn opgenomen. We zullen onze afspraken met de provincie Gelderland moeten herzien, aangezien zij voor een belangrijk deel meefinancieren (50%) via de samenwerkingsovereenkomst.
Regeling Watersparen 2.0 <i>Gedeeltelijke aanpassing</i> 800 uur in 2023 (deels)	De evaluatie van de regeling Watersparen geeft een aantal aanbevelingen om de effectiviteit te vergroten. Afsproken is een nieuwe regeling ter bestuurlijke vaststelling voor te leggen. De maatregelen die in het kader van Watersparen uitgevoerd worden zijn overwegend correctief van aard. Als er gestuurd wordt op het vergroten van de effectiviteit van de regeling is het conform het advies uit de evaluatie noodzakelijk om sturing te geven bij de uitvoering. Dit vraagt capaciteit van de ambtelijke organisatie.	Door een deel van de aanbevelingen uit de evaluatie niet over te nemen vanwege zal de regeling minder effectief zijn dan deze in potentie zou kunnen zijn. Indien gekozen wordt voor een regeling met daarbij minder ambtelijke inzet, dan kan sprake zijn van minder sturing op effectieve maatregelen (type en locatie) en wordt het potentieel aan deelnemers mogelijk niet volledig benut. Daarnaast zullen we de afspraken met de provincie Gelderland mogelijk aan moeten passen, aangezien zij voor een belangrijk deel meefinancieren (50%) via de samenwerkingsovereenkomst.

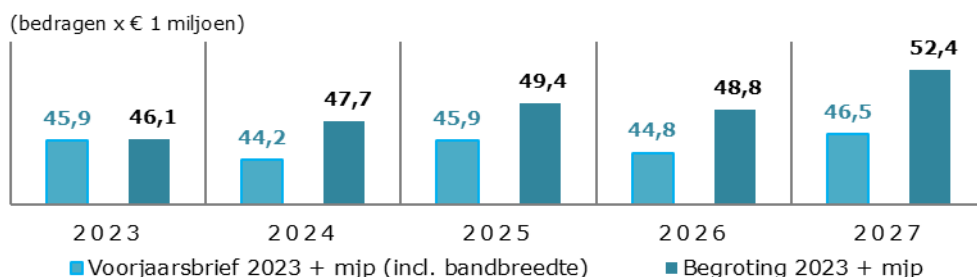
Eenzijds zullen in 2023 in het landelijk gebied minder maatregelen uitgevoerd worden dan aanvankelijk geprogrammeerd door het waterschap. Anderzijds vragen de

transities in het landelijk gebied in het komende decennium extra slag- en uitvoeringskracht. Voor het programma landelijk gebied ligt in 2023 de focus op het vergroten van deze slag- en uitvoeringskracht. Dit doen we samen met de medeoverheden (Rijk, provincies en gemeenten) en de gebiedspartners. We blijven ons inzetten om de capaciteit op orde te krijgen en waar mogelijk te vergroten, zodat wij een robuuste en betrouwbare partner zijn. We hebben een ongekende opgave die vraagt om anders te werken en te organiseren.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

Netto Programmakosten



De trend in de meerjarenraming wijkt in 2026 af door:

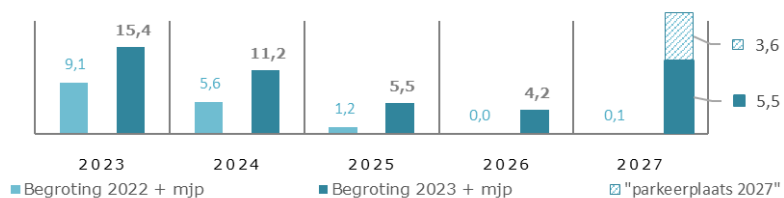
- vrijval subsidiegelden voor de door ons gemaakte uren van de SOK-projecten (SOK = Samenwerkingsovereenkomsten), € 2 miljoen.

De € 46,1 miljoen voor 2023 is te verdelen in de volgende componenten:

- Beheer- en onderhoudskosten, waaronder baggerwerken totaal € 22,3 miljoen;
- Nieuw te bouwen watersysteem gerelateerde werken € 6,3 miljoen;
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 6,0 miljoen;
- Plannen en onderzoeksgeld € 6,4 miljoen (waaronder Kactus, natuurlijk oppervlaktewater, robuust watersysteem, blauwe diensten en voldoende zoetwater);
- Monitoringskosten € 2,8 miljoen;
- Instrumentarium, zoals peilbesluiten, legger- en beheerregister € 1,4 miljoen;
- Muskusrattenbestrijding € 0,9 miljoen.

Investerings

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



	2023	2024	2025	2026	2027
NETTO	15,4	11,2	5,5	4,2	9,1
UITGAVEN	16,3	13,6	8,6	6,4	11,5
INKOMSTEN	1,0	2,4	3,1	2,2	2,4

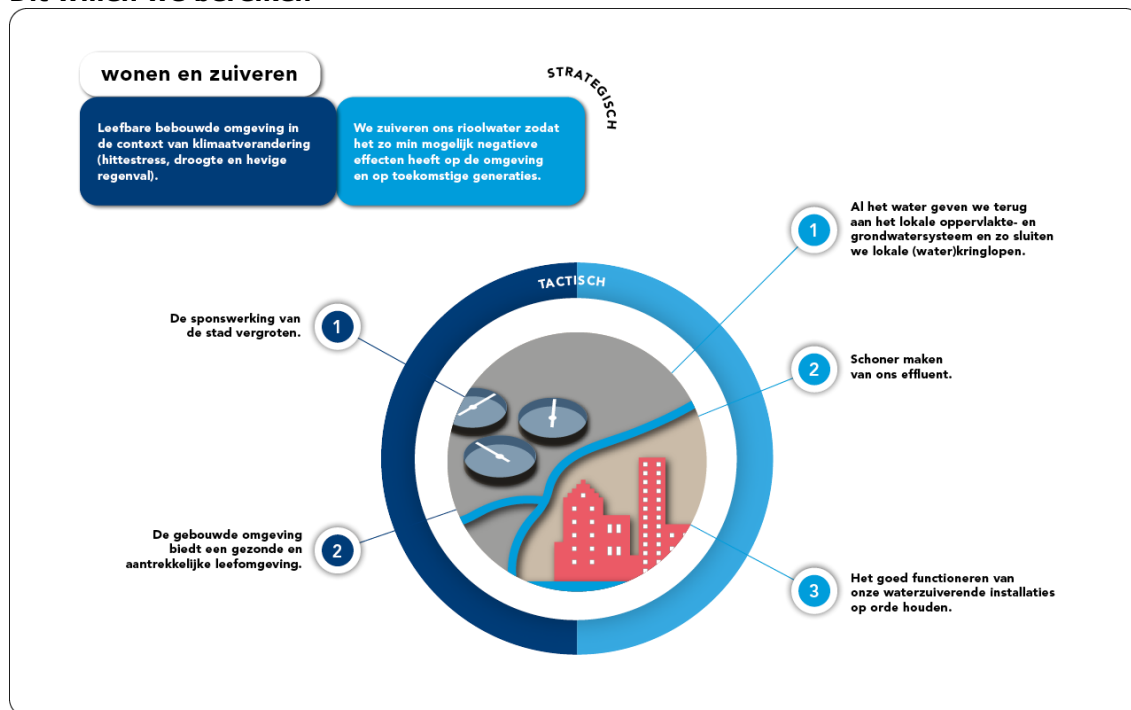
Het programma Watersysteembeheer landelijk gebied bevat € 11 miljoen aan nog te ontvangen subsidies (2023-2027). Deze subsidies vloeien voort uit het KRW, POP3 en HWBP.

De bruto-meerjarenraming (vanaf 2023) is in grote lijnen op te delen in de volgende onderwerpen:

- Initiatieven Klimaatadaptatie € 7,0 miljoen (SOK projecten);
- Sluizen Noordelijke Randmeerdijk € 0,7 miljoen;
- Aanleg en verwerving waterlopen en bouw kunstwerken € 32,7 miljoen;
- Projecten in het landelijk gebied (o.a. beschoeiingen) € 5,6 miljoen;
- Projecten in het stedelijk gebied (o.a. beschoeiing Harderwijk) € 1,5 miljoen;
- Materieel BWS € 2,1 miljoen.

5.3. Wonen en zuiveren

Dit willen we bereiken



Indicatoren

	NULSITUATIE	STREEFWAARDE
3. Het goed functioneren van onze waterzuiverende installaties op orde houden.		
De rioolgemalen voldoen qua pompcapaciteit aan gemaakte afspraken met gemeenten.		98% voldoet
Onze zuiveringen voldoen aan de gestelde wettelijke eisen voor het lozen van afvalwater.		100% voldoet

Dit gaan we realiseren

Zuiveren

Het goed functioneren van onze waterzuiverende installaties op orde houden

Binnen de gekozen variant voeren we de geplande projecten uit volgens de huidige programmering. Geplande vervangingsinvesteringen zoals rwzi Hattem, pakken we voortvarend op en stellen we niet verder uit, mits aannemelijk is gemaakt dat deze assets toekomstwaarde hebben.

Om een goed inzicht te krijgen in de technische staat van onze assets intensiveren we het inspectieprogramma. We houden er rekening mee dat uit de beoordeling van onze assets naar voren kan komen dat er een hoger risicoprofiel blijkt te zijn. De gekozen variant voorziet erin dat we in dat geval projecten versneld uitvoeren en/of beheersmaatregelen nemen.

We investeren niet meer in bestaande assets die niet toekomstbestendig zijn.

Daarmee beogen we de valuecase voor de noodzakelijke systeemveranderingen in de toekomst mogelijk te maken. Immers de installaties zijn dan afgeschreven.

Omdat veel van onze assets op leeftijd zijn, neemt het risicoprofiel toe, zoals de kans op technisch falen en/of het overschrijden van lozingseisen. Dit vangen we op met (intensievere) beheersmaatregelen of tijdelijke oplossingen.

Procesoptimalisaties voeren we door aan de hand van een valuecase. Dat betekent dat we deze projecten beoordelen op basis van de totale levensduurkosten, waarbij we beheer- en onderhoudskosten en de milieu-impact en toekomstwaarde transparant meewegen. Binnen de gekozen variant stellen we projecten die primair gericht zijn op energiebesparing, voorlopig uit.

Schoner maken van ons effluent

Ook de projecten die gericht zijn op het schoner maken van ons effluent en het voorkomen van uitspoelingen en overstorten, zoals het uitbreiden van de nabezinkcapaciteit op de rwzi Ede, stellen we niet verder uit. Daar waar de maatregelen op de rwzi substantieel bijdragen aan de KRW-doelstellingen van het watersysteem programmeren we zodanig dat deze uiterlijk in 2027 gerealiseerd zijn.

Al het water geven we terug aan het lokale oppervlakte- en grondwatersysteem en zo sluiten we lokale (water)kringlopen.

Binnen de gekozen variant temporiseren we in 2023 de zuiveringsinitiatieven die gericht zijn op toekomstige ontwikkelingen zoals lokaal zuiveren (mini-Nereda) en het vergaand zuiveren zonder broeikasgasemissie (Waterfabriek) om ruimte te bieden aan onderzoek en ontwikkeling voor maatschappelijke opgaven. Dat neemt niet weg dat we blijven geloven dat deze ontwikkelingen onderdeel zullen zijn van de zuivering van de toekomst. Om die reden hebben we ze ook aangedragen voor het Nationaal Groeifonds.

We focussen ons op brongerichte maatregelen die tot doel hebben het verbruik van drink- en grondwater terug te dringen. Denk daarbij aan afkoppelen en waterbesparend bouwen.

In het onderstaande overzicht wordt de uitkomst (meest ingrijpende onderdelen) van de prioritering op basis van de gekozen variant en met toepassing van de prioriteringssysteem inzichtelijk gemaakt.

Project:	Omschrijving:	Consequenties:
Asset-management <i>Versneld implementeren</i> Circa 12.000 uur in 2023 € 0,9 miljoen inspectie biogas-installaties, € 3,3 miljoen leidingen-inspecties en € 0,45 miljoen onderhouds-beheersysteem	Betreft het inrichten van een Taskforce assetmanagement en het intensiveren van de inspecties van met name onze rioolleidingen en biogas installaties om daarmee een actueel beeld te krijgen van de technische staat van onze assets. Parallel hieraan vindt ook optimalisatie van het onderhoudsbeheersysteem plaats.	Betere informatie over onze assets op basis waarvan we beter onderbouwd risico-gestuurd besluiten kunnen nemen en beter kunnen programmeren en prioriteren.

Project:	Omschrijving:	Consequenties:
Asset-management <i>Versneld projecten opstarten</i> Nabezinktanks: 2.250 uur in 2023 € 5,2 miljoen (totale projectraming) Vervanging PLC's: 1.850 uur in 2023 € 19,0 miljoen (totale projectraming)	Dit betreft het versnellen van projecten waarmee we de kwetsbaarheid verminderen en die resulteren in minders uitspoeling waardoor we beter kunnen voldoen aan de lozingseisen. Met name het bouwen van twee nabezinktanks op de rwzi Ede en het vervangen van kritische PLC's.	Sneller voldoen aan de vergunningseisen (minder uitspoeling) Verminderen kans op kritische storingen door uitval van PLC's
Renoveren Bedrijfsgebouw rwzi Brummen <i>Uitstellen</i> 300 uur in 2023 € 300.000 (totale projectraming)	Het project betreft de vervanging van het bedrijfsgebouw op rwzi Brummen. Het gebouw is 20 jaar oud en toe aan vervanging. De inrichting van het gebouw voldoet niet meer aan de eisen van tegenwoordig die aan een dergelijk gebouw worden gesteld.	Het bedrijfsgebouw gaat later los van aardgas. Geen consequenties voor de bedrijfsvoering.
Optimaliseren Warmtesysteem rwzi Elburg <i>Uitstellen</i> 300 uur in 2023 € 1,5 miljoen (totale projectraming)	Het optimaliseren van het warmtesysteem behelst het streven naar een bedrijfszekere en duurzame warmtevoorziening voor gistingen en bedrijfsgebouwen op de rwzi Elburg met daarbij een zo hoog mogelijke verwaarding van biogas.	We realiseren onze doelen op energiebesparing later.
Onderzoek vervangen zandcyclonen Soest <i>Uitstellen</i> 1.100 uur in 2023 € 2,7 miljoen (totale projectraming)	We stellen dit project uit omdat we eerst een visie voor de waterketen in deze regio gaan opstellen op basis waarvan we kunnen beoordelen in hoeverre het vervangen van de zandcyclonen toekomstgericht is.	Voorlopig blijft intensief beheer en onderhoud nodig.
Waterfabriek (Ede) <i>Uitstellen</i> 3.600 uur in 2023 € 11,7 miljoen (totale projectraming)	Dit betreft een onderzoek- en ontwikkelingsproject voor een zuiveringsconcept van de toekomst waarbij zeer zuiver water wordt geproduceerd uit rioolwater zonder emissie van broeikasgassen en zonder waardevolle grondstoffen te vernietigen.	Met ons project de waterfabriek Wilp hebben we als waterschap verwachtingen gewekt bij onze partners. Het uitstellen van dit project doet wat met ons imago als ondernemend en innovatief waterschap. Het project is wel onderdeel van onze Groeifondsaanvraag. Mocht onze groeifondsaanvraag gehonoreerd worden dan is dit aanleiding het project opnieuw te beoordelen.

Wonen

De gebouwde omgeving biedt een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving

Om alle ruimtelijke ontwikkelingen/plannen in ons beheergebied klimaatbestendig, waterinclusief en volgens het uitgangspunt van water en bodem als ordenend principe te ontwikkelen, zorgen we ervoor dat we betrokken raken bij woningbouwontwikkelingen van gemeenten en projectontwikkelaars in ons gebied. We continueren onze betrokkenheid bij de grote verstedelijkingsopgaven van de regio Zwolle, Amersfoort en Arnhem-Nijmegen-Foodvalley. Ons doel is daarbij om langs het

Titel Beleidsbegroting 2023 (inclusief meerjarenraming 2024 t/m 2027)

Pagina 29 van 57

principe van water en bodem sturend ervoor te zorgen dat woningbouwlocaties klimaat- en toekomstbestendig gerealiseerd worden.

Om ervoor te zorgen dat concrete bouwprojecten ook klimaatadaptief ontwikkeld worden zetten we met name in op het komen tot regionale afspraken met gemeenten en de bouwsector. Mede met de komst van de nationale maatlat voor een groene en klimaatadaptieve bebouwde omgeving ligt het accent in 2023 op de borging van die doelen, normen en richtlijnen. Deze borging aan de voorkant geeft ruimte om gericht te kiezen in welke mate we meedenken en meepraten bij de ontwikkeling van concrete bouwplannen, waardoor we effectiever kunnen omgaan met onze beschikbare capaciteit.

Naast betrokkenheid bij de realisatie van nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen werken we ook aan klimaatbestendige inrichting van bestaand stedelijk gebied. Dat doen we samen met gebiedspartners, zoals gemeenten, provincie, Vitens en andere partijen, binnen de drie werkregio's van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) en de Manifestregio Vallei & Veluwe.

Door middel van het SWIB (Stedelijk Water In Beeld) proces werken we, in nauwe samenwerking met de betrokken gemeenten, effectief aan de realisatie van een robuust watersysteem, het vergroten van de biodiversiteit en de beleving van het oppervlaktewater in bebouwd gebied.

We zetten in op het herstel van het natuurlijk watersysteem. Daarom gaan we in 2023 door met het herstel van (spreng)beken in de gemeenten Apeldoorn en in Eerbeek. Daarbij benutten we effectief meekoppelkansen in de openbare ruimte met zichtbaar resultaat.

De sponswerking van de stad vergroten

De sponswerking van de stad willen we vergroten door inwoners en bedrijven met een aangepaste regeling, te stimuleren om klimaatadaptatie en biodiversiteit mee te nemen in hun plannen en projecten. In samenwerking met gemeenten binnen de afvalwaterteams stimuleren we onder andere het afkoppelen van verhard oppervlak en de reductie van de onnodige afvoer van grondwater (ofwel rioolvreemd water) via de riolering.

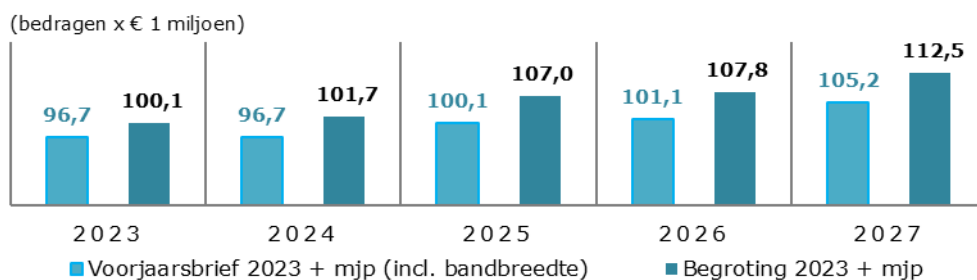
Doorwerking generieke gekozen variant 2023 in de bebouwde omgeving

De gekozen variant heeft vooral impact op de wijze waar we aan tafel zitten en op welke wijze we opereren. Dit is al verwoord in de programmatekst. In het stedelijk gebied participeren we veelal in verstedelijkingsprojecten, waarvan we veelal niet de trekker of de uitvoerder zijn. Ons handelingsperspectief in het kader van de prioritering is voor het programma Wonen beperkt.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

Netto Programmakosten



Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor het programma Wonen en zuiveren zien.

De oorzaken van de verhoging in de meerjarenraming zijn:

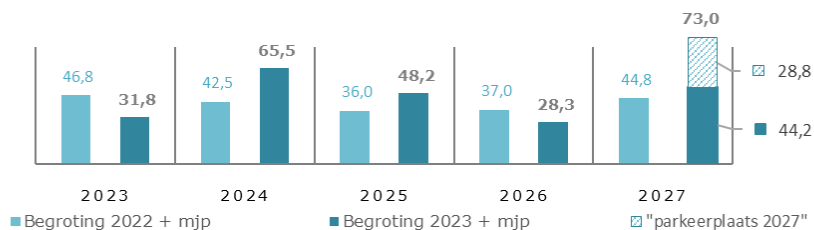
- dat de onderhoudskosten € 4,1 miljoen stijgen i.v.m. toename aantal keuringen en inspecties in het kader van assetmanagement;
- dat de inkoopprijs (klikprijs) van elektra voor 2023 met € 2,3 miljoen is gestegen.

De ruim € 100,1 miljoen voor 2023 is te verdelen in de volgende componenten:

- Nieuw te bouwen waterketen gerelateerde werken € 9,3 miljoen;
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 22,3 miljoen;
- Beheer- en onderhoudskosten € 50,8 miljoen;
- Afzetkosten restproducten € 8,0 miljoen;
- Plannen en onderzoeksgeld € 6,5 miljoen, waaronder blauwe diensten stedelijk, integrale onderzoeksprojecten waterzuivering en meten en monitoren;
- Samenwerking met de gemeenten onder de noemer, 'Ontvlechten Waterstromen' € 1,5 miljoen;
- Rijksheffing effluent en afvalwaterbehandeling door derden € 1,7 miljoen.

Investerings

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



	2023	2024	2025	2026	2027
NETTO	31,8	65,5	48,2	28,3	73,0
UITGAVEN	32,3	65,6	48,2	28,3	73,0
INKOMSTEN	0,4	0,2	-	-	-

De bruto-meerjarenraming (vanaf 2023) is in grote lijnen op te delen in de volgende onderwerpen:

- Investerings in zuiveringstechnische werken bedragen ruim € 151 miljoen, waarvan € 22,1 miljoen in 2023. De realisatie van de circulaire rwzi Terwolde en de renovatie van rwzi Hattem zijn enkele voorbeeldprojecten.
- Projecten in slibinstallaties ruim € 65 miljoen, hiervan staat ruim € 25 miljoen voor een centrale slibverwerkingsinstallatie in Regio Zuid (Ede) gereserveerd. In 2023 wordt € 5,9 miljoen geïnvesteerd op de locaties Apeldoorn, Nijkerk en Ede.
- Investerings in de transportstelsels is € 25 miljoen, waarvan € 3 miljoen in 2023 staat gepland. Het gaat hierbij om de vervanging van de meest risicovolle transportleidingen.

5.4. Besturen en belastingen

Op 15 maart 2023 zijn de waterschapsverkiezingen. Dat is een belangrijk moment voor het waterschap. Een nieuwe bestuursperiode breekt dan aan. In 2023 treedt - naar verwachting - na een intensieve voorbereiding in de organisatie en met partners, de Omgevingswet in werking. Vanaf dat moment kunnen we de wet niet alleen in de geest, maar ook legitiem in de praktijk gaan toepassen. Voor de digitale transformatie blijven we onze digitale vaardigheden ontwikkelen en investeren we in de informatiehuishouding om deze op orde te houden of verder op orde te brengen. De realisatie van de recent vastgestelde I-visie is hierbij leidend. Ook het waterschap staat voor de uitdaging om een aantrekkelijke werkgever te zijn en te blijven. We doen dit door te investeren in onze organisatie, waarbij de resultaten van het medewerker-onderzoek houvast geven.

Dit gaan we realiseren

Verkiezingen

Het programma faciliteert het rechtmatig verlopen van de verkiezingen, de vaststelling van de uitslag, en de wisseling van het algemeen bestuur. Maar ook, daaraan voorafgaand, een publiciteitscampagne om de waterschapsverkiezingen goed onder de aandacht te brengen bij het publiek. Dat gaat van waterbewustzijn, het belang van het waterschap tot aan de oproep om gebruik te maken van het stemrecht. Het waterschap zal aan de landelijke campagne van de Unie van Waterschappen met inzet van gerichte acties en communicatiemiddelen een eigen regionale invulling geven om zoveel mogelijk inwoners in ons werkgebied te bereiken, onder het motto 'Er valt echt iets te kiezen'. Daartoe wordt onder meer een zogenaamde digitale Stemhulp ontwikkeld. Daarmee kan de kiezer via stellingen en dilemma's te weten komen welke partijen zijn voorkeur heeft. De deelnemende politieke groeperingen en kandidaten profileren zichzelf in hun eigen verkiezingscampagne, en kunnen gebruik maken van een door het algemeen bestuur ingestelde subsidieregeling. Direct na de verkiezingen start een introductieprogramma, uitmondend in een opleidingsprogramma voor de nieuwe bestuursperiode. In de ontwikkeling en uitvoering wordt samengewerkt met de twee andere Gelderse waterschappen, de provincie en gemeenten in de Gelderland Academie.

Omgevingswet

Vooralsnog treedt de Omgevingswet in werking op 1 juli 2023. Wij zijn klaar voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet, maar wij hebben nog niet alle onderdelen voltooid. Van 2023 tot en met 2025 werken we aan de doorontwikkeling van onderliggende werkprocessen. We integreren de bruidsschat en maken de waterschapsverordening BOVI- en BOP-proof en bouwen het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) verder uit naar de landelijke afspraken. We blijven investeren in anders werken, nieuw talent en disciplines. Daarvoor zetten we het Gebiedsatelier in en ontwikkelen we continue kennis en kunde via leerlijnen en deelname aan pilots. Daar waar het kan in samenwerking met de collega's binnen Waterkracht verband.

In 2023 wordt gewerkt aan de actualisering van de BOVI2050 en dragen we zorg voor de interne en externe doorwerking van de beleidscyclus. Zoals wij collega-overheden

vragen te participeren volgens onze vastgestelde participatieaanpak, worden wij ook uitgenodigd bij de ontwikkeling van Omgevingsvisies, -programma's, -plannen en ruimtelijke initiatieven van derden. Daarmee voldoen we aan de motiveringsplicht die de Omgevingswet met betrekking tot participatie aan ons vraagt.

Dat continueren wij in 2023 op de gebiedsgericht wijze zodat we duurzame water- en bodemsystemen leidend laten zijn en 'blauwe ruimtelijke transformaties' ondersteunen. We houden ons aan de afspraken die zijn gemaakt met het Rijk, IPO, VNG en de Unie van Waterschappen met betrekking tot de regionale uitvoering van de NOVI namelijk: Opgave centraal, 1-overheid, gebiedsgericht en adaptief. We monitoren op beleidseffecten (monitoringsplicht Omgevingswet), in samenhang met onderzoek, ontwikkeling en innovatie en we werken in 2023 verder aan de borging van de werkzaamheden vanuit het organisatieprogramma die aan de Omgevingswet gerelateerde zijn.

Digitale transformatie en I-visie

Voor het spoor digitale transformatie faciliteren we medewerkers in het digitaal en hybride werken en zorgen dat zij toegerust zijn om meer digitaal en datagedreven te kunnen werken. Hiervoor zetten we leerlijnen in die samen met het Waterschapshuis zijn ontwikkeld. In 2022 is gestart met het zichtbaar maken van datagedreven werken in de praktijk. Dit gebeurt aan de hand van projecten en projectresultaten, waarin we actief datagedreven werken toepassen. In 2023 gaan we door met het inbedden van de digitaliseringsopgave in lopende en nieuwe projecten.

Daarnaast dragen we er zorg voor dat collega's zich bewust zijn van wat digitale transformatie inhoudt en wat het kan betekenen voor hun werk. Hiermee zorgen we voor inbedding in de organisatie. In januari start een opleiding voor toekomstige data-talenten binnen onze organisatie. Hiermee proberen we mensen binnen dit vakgebied te boeien en te binden. Het Datalab gaat vanaf 2023 op in een integraal team dat werkt aan data-vraagstukken gekoppeld aan onze geprioriteerde ambities. Vanwege intensievere en nieuwe samenwerkingsvormen met partners in ons gebied stellen we beleid op over het delen van data. Ook werken we toe naar een open data portaal waar we data beschikbaar stellen voor de buitenwereld. In 2023 gaan we verder met de implementatie van BIM als belangrijke bouwsteen binnen het assetmanagement, samen met Het Waterschapshuis en collega-waterschappen.

Security, privacy en ethiek

Aan deze onderwerpen worden geen concessies gedaan en moeten in de dagelijkse werkzaamheden en alle projecten worden meegenomen. Daarmee is dit een vast niet-prioriteerbaar onderdeel van onze dagelijkse bedrijfsvoering.

Vergunningverlening toezicht en handhaving (VTH)

De grootste verandering in 2023 zal de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn. Er komen extra taken bij: Vergunningen eigen dienst, zorgplicht, omgevingstafels, participatie en bescherming van grondwaterkwaliteit. Tot aan de daadwerkelijke inwerkingtreding blijven we oefenen met onze partners in pilots (DSO, ketensamenwerking en participatie). Dit om de gemaakte werkprocessen en afspraken te ijken, nieuwe verbindingen te leggen met onze partners en de nieuwe werkwijzen eigen te maken. Ook zal VTH in 2023 beginnen met het leveren van een gerichte bijdrage aan de gebiedsprogramma's uit het BOP. Tenslotte blijven we ons in 2023 inzetten voor de kwalitatieve doorontwikkeling van VTH.

Eerder is het Beleidsplan VTH 2022-2027 vastgesteld door het algemeen bestuur. Dit beleidsplan vormt het strategisch kader voor Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH). Belangrijke ontwikkelingen zoals de transitie van taakstellend naar doelgericht werken en toename van het werkaanbod vragen om flink meer aandacht. Ook vragen het behalen van KRW-doelstellingen en de transitie in het grondwaterbeheer extra inspanningen, zoals nauwere samenwerking met het Programma Watersysteem Landelijk Gebied, intensievere controle van grondwateronttrekkingen en invulling geven aan het toekomstig onttrekkingsverboden voor grondwater.

Met het in de begroting opgenomen extra budget (en formatie) maken we een stevige stap de doelen en taken uit het beleidsplan verder te verwezenlijken en kunnen we de omslag effectueren van taakstellend (budgetgericht) naar doelgericht werken. Ook kunnen we hiermee de extra taken uitvoeren die op ons afkomen als gevolg van de Omgevingswet. Concreet worden de nieuw beschikbaar gekomen middelen ingezet voor het versterken van:

- de capaciteit voor vergunningverlening om de extra taken onder de Omgevingswet op te pakken;
- de capaciteit voor toezicht en handhaving om toezicht op grondwateronttrekkingen en de agrarische sector te intensiveren, deze controles meer projectmatig op te pakken en nadrukkelijk aansluiting te zoeken bij het BOP en uitvoeringsprogramma's;
- de capaciteit voor ondersteuning van het VTH-proces. Belangrijk daarbij is de processen en daarmee ook de data op orde te brengen en houden;
- de capaciteit voor het vergroten van inhoudelijke kennis op het gebied van heffingen, strafrecht en aan VTH gerelateerde casuïstiek en jurisprudentie.

Uiterlijk begin 2023 legt VTH het Uitvoeringsplan (V/HUP) voor 2023 ter goedkeuring voor aan het dagelijks bestuur. In de V/HUP is vastgelegd welke activiteiten VTH in 2023 gaat uitvoeren.

Titel Beleidsbegroting 2023 (inclusief meerjarenraming 2024 t/m 2027)

Pagina 35 van 57

Calamiteitenzorg

De calamiteitenorganisatie gaat actief aan de slag met competentiegericht werven en opleiden en het opstellen van een meer-jarenvisie calamiteitenzorg. Er wordt aansluiting gezocht tussen ICT-calamiteiten en de reguliere calamiteitenorganisatie in het kader van niet-water gerelateerde crises. Daarnaast worden gericht opleidingen, trainingen en oefeningen aangeboden samen met omliggende waterschappen, veiligheidsregio's en andere organisaties.

Communicatie en waterbewustzijn

Eerder heeft het algemeen bestuur de communicatiestrategie 2021-2027 vastgesteld. In 2023 werken we verder aan de vier strategische uitgangspunten uit de communicatiestrategie.

Voor 2023 worden voor het waterbewustzijn acties geprogrammeerd. Hierbij maken we gebruik van de thema's uit de bestuursagenda. Het imago-onderzoek dat is uitgevoerd, geeft ons verdere aanknopingspunten de huidige communicatie te versterken en de regio 'waterbewuster' te maken. Daarnaast vragen de verkiezingen in 2023 communicatief de nodige inspanningen.

Samen met het nieuw aan te treden college, zetten we daarna in op de versterking van onze bestuurlijke legitimiteit. In 2023 treedt naar verwachting de Omgevingswet in werking en ook dit vraagt om inspanningen in de (communicatieve) samenwerking en participatie. Verder besteden we aandacht aan de interne organisatie, met nieuw intern communicatiebeleid én het stimuleren van een meer communicatieve organisatie.

Jeugdbestuur

In september 2021 is het jeugdbestuur van Waterschap Vallei en Veluwe geïnstalleerd. Zeven enthousiaste jongeren in de leeftijd van 15-18 jaar. Het afgelopen jaar hebben zij hard gewerkt aan hun bestuursagenda. De thema's waterbewustzijn, waterschapsbewustzijn, duurzaamheid, bodem en kwaliteit van de leefomgeving staan hierin centraal. Thema's die goed aansluiten bij de BOVI en de bestuursagenda.

De jeugdbestuursagenda is in juni 2022 gepresenteerd aan het algemeen bestuur. Nu is het tijd om de activiteiten uit de bestuursagenda verder vorm te geven. De jeugdbestuurders zijn aan de slag om hun doelstellingen nog concreter te maken en te inventariseren wat de kosten zijn voor de realisatie van hun plannen. Ook hebben ze nagedacht over hoe het jeugdbestuur geborgd kan blijven binnen de organisatie. Wilhelmine Rambonnet, voorzitter jeugdbestuur: "Onze toekomstwens voor het waterschap is dat de jeugd vertegenwoordigd blijft in het waterschap in de vorm van het jeugdbestuur en dat het jeugdbestuur steeds meer jongeren zal bereiken. Daarnaast wensen wij een nog betere samenwerking met volwassenen binnen en buiten het waterschap en hopen wij hen ook in de toekomst gevraagd en ongevraagd advies te kunnen blijven geven. Op kortere termijn streven we ernaar onze plannen uit de bestuursagenda om te zetten in daden en dat ieder van ons op die manier straks kan terugkijken op een periode bij het waterschap waarin we iets hebben kunnen veranderen in Vallei en Veluwe."

Rekenkamer

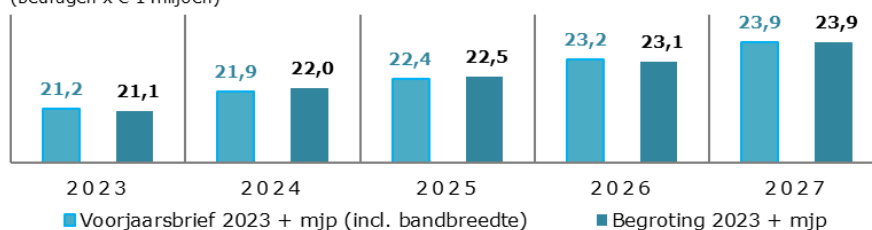
Op 27 september 2022 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het Wetsvoorstel versterking decentrale rekenkamers. Dit wetsvoorstel bevat o.a. een wettelijke verplichting voor de waterschappen tot het instellen van een rekenkamer. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties moet nog een besluit nemen over de invoeringsdatum van de wetswijziging, maar de beoogde ingangsdatum is 1 januari 2024. De bevoegdheid tot het instellen van de rekenkamer en de benoeming van de leden is voorbehouden aan het algemeen bestuur. In 2023 wordt de implementatie van een rekenkamer bestuurlijk voorbereid.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

Netto Programmakosten

(bedragen x € 1 miljoen)

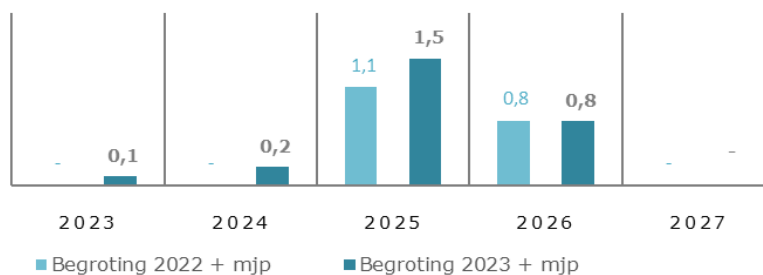


De € 21,1 miljoen voor 2023 is te verdelen in de volgende componenten:

- Belastingheffing en invordering € 7,0 miljoen;
- Bestuurskosten € 4,3 miljoen;
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving € 5,9 miljoen (incl. uitbreiding € 0,8 miljoen toegekend bij de voorjaarsbrief);
- Externe communicatie € 1,7 miljoen;
- Verkiezingen € 0,25 miljoen;
- Innovatie € 0,1 miljoen;
- Implementatie Omgevingswet € 0,7 miljoen;
- Calamiteitenbestrijding € 0,2 miljoen;
- Internationale samenwerking € 0,3 miljoen;
- Recreatief medegebruik € 0,2 miljoen.
- Flexibel personeelsbudget (voor kansen op arbeidsmarkt) bij voorjaarsbrief toegekend € 0,5 miljoen

Investerings

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



	2023	2024	2025	2026	2027
NETTO	0,1	0,2	1,5	0,8	-
UITGAVEN	0,1	0,2	1,5	0,8	-
INKOMSTEN	-	-	-	-	-

De geraamde investeringen betreffen met name ICT-middelen, laptops en storage.

6. Begroting en meerjarenraming per kostendrager

6.1. Resultaat per kostendrager

Resultaat per Kostendrager bedragen x € 1 miljoen	Rekening	Begroting	Begroting na Mutaties 2022	Begroting 2023	Saldo B2023 -/- 2022	Saldo B2023 -/- BnM2022
	2021	2022				
1. Watersysteembeheer	0,75	3,00	1,76	7,02	4,03	5,26
00 Netto Kosten	66,15	70,53	70,53	77,26	6,74	6,74
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	0,25	0,54	0,49	0,56	0,02	0,08
89 Dekkingsverschil	0,00	-0,00	-0,00	0,63	0,63	0,63
81 Belastingopbrengsten	-65,66	-68,07	-69,26	-71,44	-3,37	-2,18
2. Zuiveringsbeheer	-4,31	2,10	4,09	5,27	3,17	1,19
00 Netto Kosten	87,30	92,85	96,72	107,64	14,78	10,91
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	-1,86	1,99	2,38	2,06	0,07	-0,32
89 Dekkingsverschil	0,00	-0,00	-0,00	0,72	0,72	0,72
81 Belastingopbrengsten	-89,75	-92,75	-95,01	-105,14	-12,40	-10,13
Resultaat (+ = tekort)	-3,56	5,10	5,85	12,30	7,20	6,45

Het totale resultaat van € 12,30 miljoen verlies wordt per taak gedekt uit de bestemmingsreserves:

- Watersysteembeheer € 7,02 miljoen en
- Zuiveringsbeheer € 5,27 miljoen

De aansluiting met de netto programmakosten in de programmabegroting specificeren we als volgt:

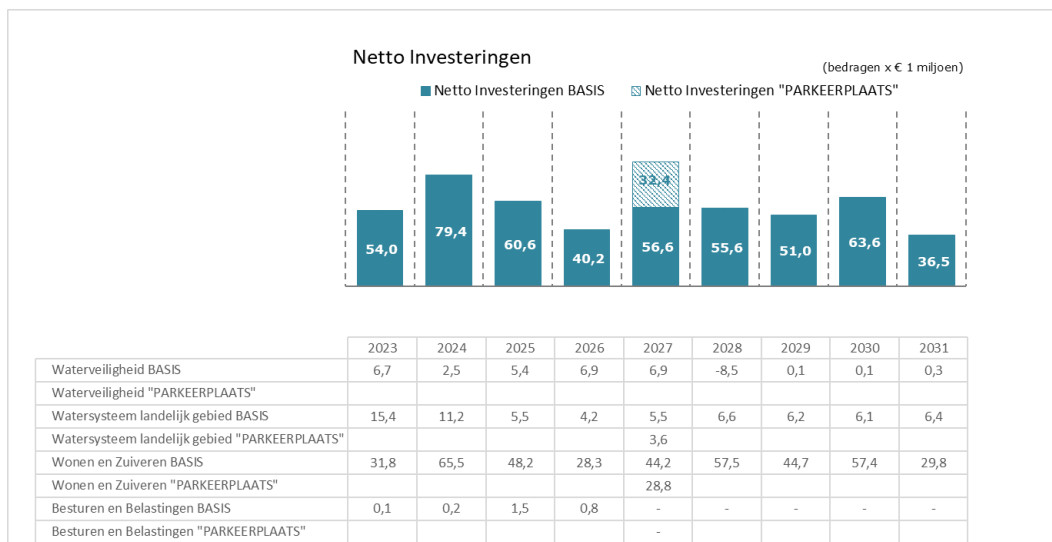
BEGROTING PER KOSTENDRAGER EXCL. BELASTINGOPBRENGSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Begroting per Kostendrager excl. Belastingopbrengsten bedragen x € 1 miljoen	Rekening	Begroting	Begroting na Mutaties 2022	Begroting 2023	Saldo 2023 -/- 2022	Saldo B2023 -/- BnM2022
	2021	2022				
1. Watersysteembeheer	66,40	71,07	71,02	78,46	7,39	7,45
2. Zuiveringsbeheer	85,44	94,85	99,10	110,42	15,57	11,32
Resultaat voor Belastingen	151,85	165,91	170,12	188,88	22,97	18,76

BEGROTING PER PROGRAMMA (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Begroting per Programma bedragen x € 1 miljoen	Rekening	Begroting	Begroting na Mutaties 2022	Begroting 2023	Saldo 2023 -/- 2022	Saldo B2023 -/- BnM2022
	2021	2022				
1. Waterviligheid	18,03	17,32	17,32	18,90	1,58	1,58
2. Watersysteem landelijk gebied	36,54	40,90	40,90	45,82	4,92	4,92
3. Wonen en Zuiveren	80,83	85,41	89,28	100,12	14,70	10,83
4. Besturen en Belastingen	18,05	19,75	19,75	20,07	0,32	0,32
Totaal Programma's	153,45	163,38	167,25	184,90	21,52	17,65
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	-1,61	2,53	2,87	2,63	0,09	-0,24
89 Dekkingsverschil	0,00	-0,00	-0,00	1,35	1,35	1,35
Resultaat voor Belastingen	151,85	165,91	170,12	188,88	22,97	18,76
Resultaat (+ = tekort)	-3,56	5,10	5,85	12,30	7,20	8,86

6.2. Investerings t/m 2031



Op basis van de door het college van dijkgraaf en heemraden gekozen variant B, met elementen van A en C zijn diverse investeringen op het gebied van onder andere assetmanagement doorgeschoven naar 2027 (Parkeerplaats).

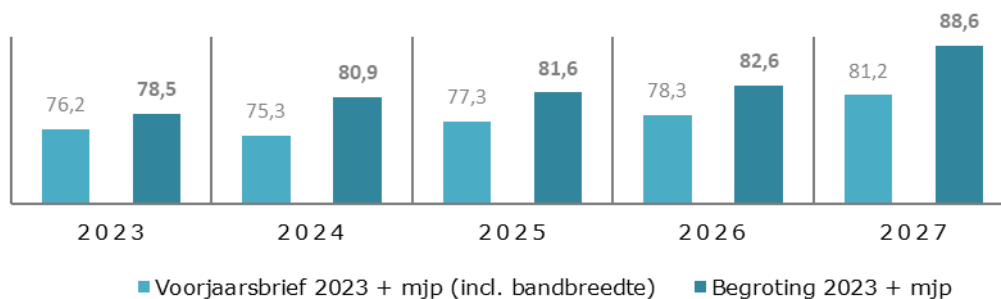
6.3. Meerjarenraming per kostendrager

Watersysteembeheer

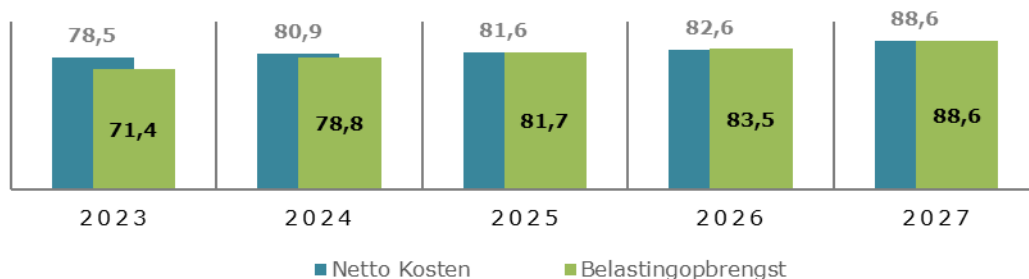
De totale kosten in 2023 zijn € 2,3 miljoen hoger dan de voorjaarsbrief. Deze kostenstijging werkt structureel door in de jaren na 2023. De detailtoelichting is te vinden in de programma's Veiligheid, Watersysteem landelijk gebied en Besturen en belastingen.

Totale kosten en belastingopbrengsten

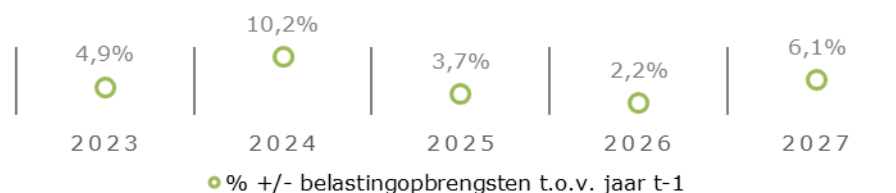
TOTALE KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



TOTALE KOSTEN⁴ EN OPBRENGSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



5jr GEM: 5,4%

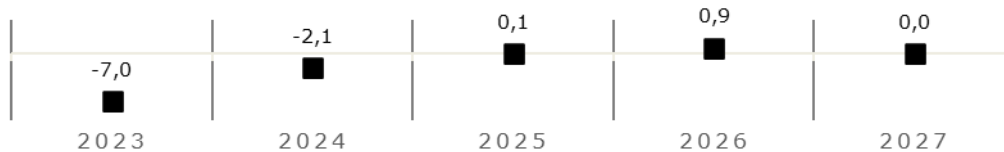


Vanaf 2025 zijn de kosten en opbrengsten in evenwicht. Het meerjarig gemiddelde van de belastingopbrengsten heeft een procentuele stijging van 5,4%.

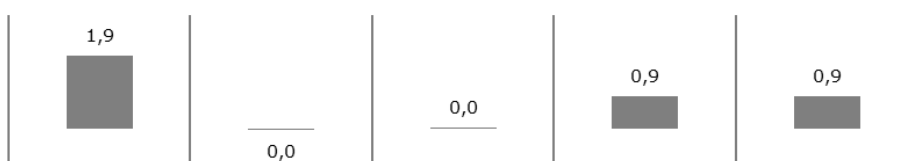
Resultaat en invloed daarvan op de bestemmingsreserve⁵

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld per kostendrager en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie. Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de bestemmingsreserve wordt hieronder weergegeven in twee grafieken. In 2023 verrekenen we van het begrote verlies € 7,0 miljoen met diverse bestemmingsreserves, zoals de tariefegalisatiereserve, reserve opgaven watersysteem en baggeren. Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de eindstand van de bestemmingsreserves wordt hieronder weergegeven.

RESULTAAT PER JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



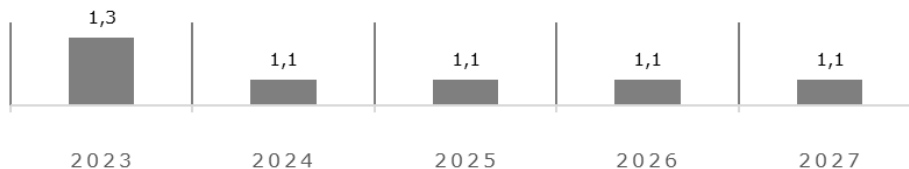
BESTEMMINGSRESERVE TARIEFSEGLISATIE PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



⁴ Inclusief de belastingopbrengst uit de verontreinigingsheffing.

⁵ Voor de exacte standen van de reserves en de bijbehorende overboekingen, zie beheerbegroting

OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

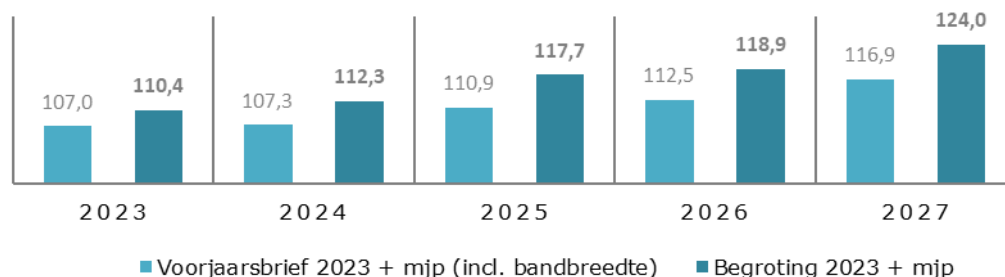


Zuiveringsbeheer

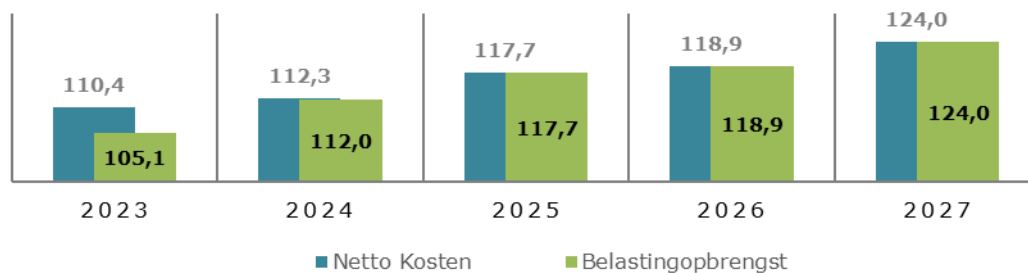
De totale kosten in 2023 zijn € 3,4 miljoen hoger dan de voorjaarsbrief. Deze kostenstijging werkt structureel door in de jaren na 2023. De verklaringen hiervoor zijn te vinden in de programma's Wonen en Zuiveren en Besturen en belastingen.

Totale kosten en belastingopbrengsten

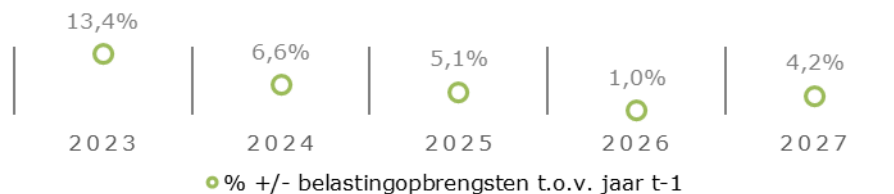
TOTALE KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



TOTALE KOSTEN EN OPBRENGSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



5jr GEM: 6,1%

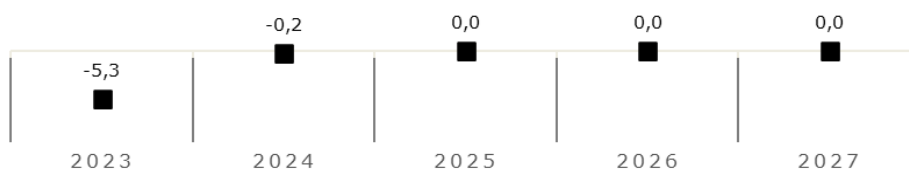


De meerjarenprognose van de belastingopbrengsten heeft een gemiddelde procentuele stijging van 6,1%.

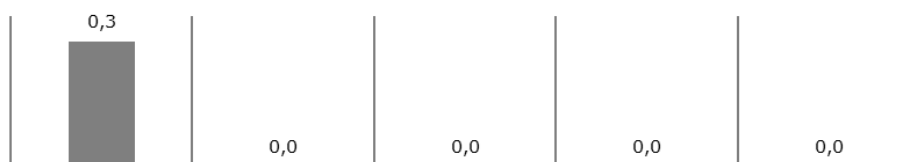
Resultaat en invloed daarvan op de bestemmingsreserve

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld per kostendrager en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie. In 2023 wordt van het begrote verlies € 5,3 miljoen uit de tariefegalisatiereserve gehaald. Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de bestemmingsreserve wordt hieronder weergegeven in twee grafieken.

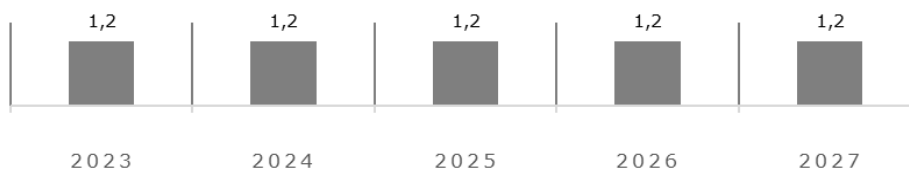
RESULTAAT PER JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



BESTEMMINGSRESERVE TARIEFSEALISATIE PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



6.4. Belastingeenheden, –tarieven en lastendrukprofielen

De eenheden waarmee we rekenen om de tarieven te bepalen, zijn hieronder weergegeven en gebaseerd op de cijfers van GBLT. Het belastingboekje van de Unie van Waterschappen is de basis van de profielberekening voor de lastendruk. De belastingopbrengsten (§ 5.2) leiden tot de onderstaande lastendruk per profiel.

Onderstaande eenheden, tarieven en lastendrukprofielen wijken op onderdelen af van de voorjaarsbrief. Het aantal vervuilingseenheden (v.e.'s) voor de zuiveringsheffing is 0,6% hoger dan eerder geraamd.

Ook zien we verschillen in de watersysteemheffing.

- GBLT prognosticeert de WOZ-waarde voor de categorie Gebouwd hoger ten opzichte van de voorjaarsbrief (+2,8%). De stijging van de hogere belastingopbrengst wordt meer dan gecompenseerd door een hogere WOZ-waarde. Als gevolg hiervan daalt het tarief voor de categorie Gebouwd.
- Bij de categorie Ingezetenen is het aantal eenheden hoger dan eerder geraamd (+0,6%). De benodigde belastingopbrengst wordt verdeeld over meer eenheden. De tarieven stijgen hierdoor minder dan de stijging van de belastingopbrengst.

BELASTINGEENHEDEN

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Zuiveringsheffing							
Bedrijven VE's x 1.000	466	470	471	472	473	474	
Huishoudens VE's x 1.000	1.118	1.143	1.154	1.165	1.176	1.187	
Watersysteemheffing							
WOZ waarde totaal € 1.000.000	191.987	213.781	225.302	237.499	250.411	264.079	51,9%
Ingezetenen aantal x 1.000	472	481	487	492	498	504	40,0%
Natuur (hectares) x 1.000	88	87	87	87	87	87	0,4%
Overige ongebouwd (hectares) x 1.000	93	93	93	93	93	93	7,7%

BELASTINGTARIEVEN

Zuiveringsheffing / verontreinigingsheffing		2022	2023	2023 tov 2022
Bedrijven	ve's	58,24	65,19	11,9%
Huishoudens	ve's	58,24	65,19	11,9%

Watersysteemheffing		2022	2023	2023 tov 2022
Gebouwd	WOZ-waarde	0,0184%	0,0173%	-5,7%
Ingezetenen	Woonruimte	57,69	59,43	3,0%
Natuur	ha	3,10	3,27	5,5%
Overig ongebouwd ~ bemalen	ha	66,11	69,38	4,9%
Overig ongebouwd ~ bemalen ~wegen	ha	110,18	115,63	4,9%
Overig ongebouwd ~ onbemalen	ha	44,07	46,25	4,9%
Overig ongebouwd ~ onbemalen ~wegen	ha	88,14	92,50	4,9%

LASTENDRUKPROFIELEN

Begroting 2023 + mjp						
per profiel	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Huishouden (eenpersoons; met huurwoning)	116	125	134	138	139	145
Huishoudens (met huur woning)	232	255	272	282	283	294
Huishoudens (met eigen woning)	278	298	317	327	327	338
Agrarisch bedrijf BEMALEN	3.630	3.811	4.186	4.338	4.424	4.683
Agrarisch bedrijf ONBEMALEN	2.528	2.654	2.912	3.016	3.072	3.249
Natuurterrein	3.101	3.271	3.606	3.741	3.823	4.056
Groothandel	886	907	954	967	955	975
Productiebedrijf voedingsmiddelen	19.864	21.813	23.041	23.891	23.884	24.650

Begroting 2023 + mjp		%stijging	2023	2024	2025	2026	2027
per profiel		2022 2023	2024	2025	2026	2027	2027
Huishouden (eenpersoons; met huurwoning)		7,5%	7,3%	3,4%	0,6%	4,2%	
Huishoudens (met huur woning)		9,7%	6,5%	3,9%	0,5%	3,8%	
Huishoudens (met eigen woning)		7,2%	6,2%	3,1%	0,0%	3,4%	
Agrarisch bedrijf BEMALEN		5,0%	9,9%	3,6%	2,0%	5,9%	
Agrarisch bedrijf ONBEMALEN		5,0%	9,7%	3,6%	1,9%	5,7%	
Natuurterrein		5,5%	10,2%	3,7%	2,2%	6,1%	
Groothandel		2,4%	5,2%	1,4%	0,0%	0,8%	
Productiebedrijf voedingsmiddelen		9,8%	5,6%	3,7%	0,0%	3,2%	

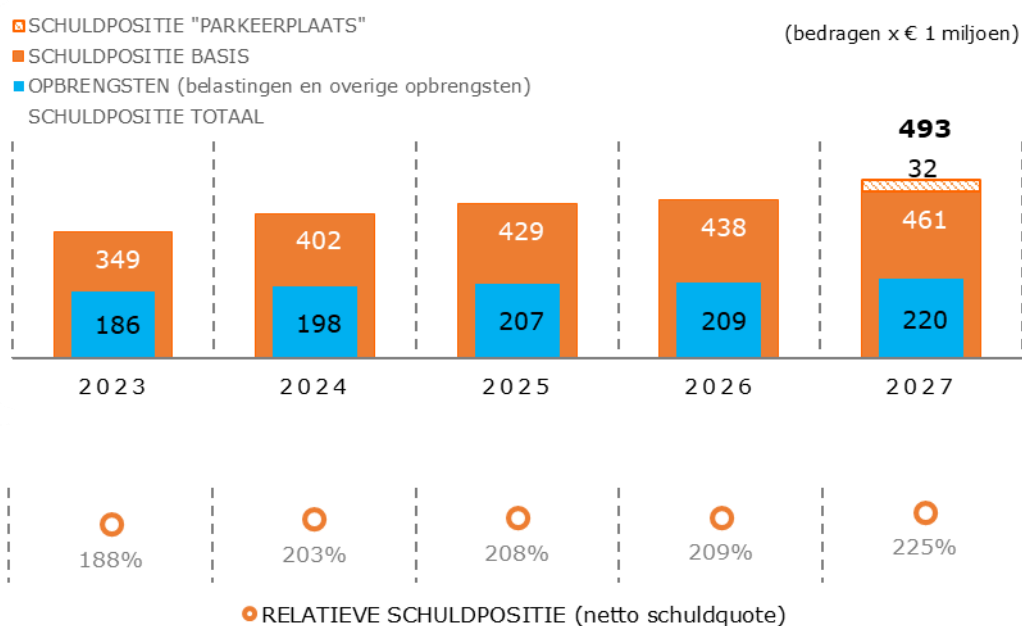
Bovenstaande stijgingspercentages voor 2023 vallen buiten het lastendrukkader zoals in de voorjaarsbrief is opgenomen.

De lastendrukpercentages vanaf 2024 zijn indicatief. Daarbij hebben we zuivere begrotingsprincipes gehanteerd en gelijke uitgangspunten toegepast als in de voorjaarsbrief 2023. Bij de voorjaarsbrief 2024 kijken we in hoeverre we realistischer percentages kunnen bereiken bijvoorbeeld door mogelijke inzet van reserves, actuele kosten- en opbrengstenontwikkelingen.

6.5. Ontwikkeling schuldpositie

De norm (195%) voor de schuldpositie, zoals gesteld in het tweede hoofdstuk, wordt met de huidige inzichten en daaruit voortvloeiende berekeningen vanaf 2024 overschreden. Onderstaande grafiek laat de schuldpositie ten opzichte van de totale opbrengsten zien. In 2027 is de schuldpositie exclusief parkeerplaats 210%.

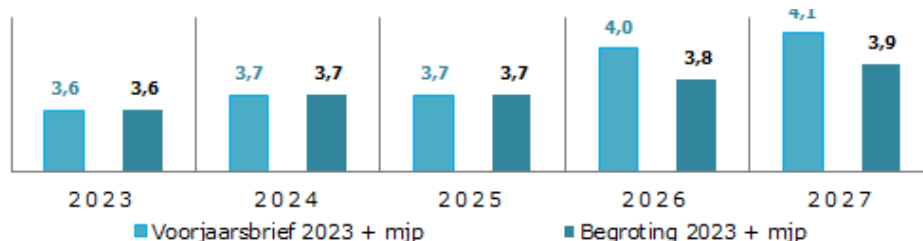
TOTALE SCHULD (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



6.6. Kwijtschelding en oninbaar

Hieronder staan de kosten van kwijtschelding (2023: € 3,12 miljoen) en oninbaar (2023: € 0,46 miljoen) als onderdeel van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer gebaseerd op de laatste inzichten van GBLT. Voor de kosten oninbaar wordt gerekend met 0,28% van de belastingopbrengst. In de raming heeft GBLT nog geen rekening gehouden met mogelijke gevolgen van een recessie.

NETTO KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)



7. Besluit ter vaststelling en goedkeuring

Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe, gezien het voorstel van het college van dijkgraaf en heemraden van 13 oktober 2022,

- overwegende dat de begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2027, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 3 november 2022 gedurende 14 dagen ter inzage heeft gelegen;
- overwegende dat in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de netto-kosten per programma en de dekkingsmiddelen alsmede de overschrijding daarvan;
- overwegende dat in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de uitgaven en inkomsten van de investeringen;
- overwegende dat in 2024 geldleningen nodig zijn en dat hierop, als de renteontwikkeling daartoe aanleiding geeft, kan worden ingespeeld door zogenaamde uitgestelde leningen te sluiten;
- gelet op de artikelen 83 en 100 van de Waterschapswet,

besluit op 21 november 2022 om:

- de begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2027 vast te stellen;
- ten aanzien van de bestemmingsreserves:
 - de kosten in 2023 voor het programma KACTUS (€ 1,8 miljoen) te onttrekken aan de bestemmingsreserve Opgaven Watersysteem;
 - de kosten voor Ontvlechten Waterstromen (€ 1,5 miljoen) te onttrekken aan de bestemmingsreserve Ontvlechten Waterstromen;
 - Het overige begrote resultaat 2023 per kostendrager te onttrekken aan de bestemmingsreserve tariefsegalisatie;
- het college van dijkgraaf en heemraden, conform de bepalingen in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie, te machtigen tot kredietverlening van de in het investeringsoverzicht opgenomen reguliere investeringen, waarvan de start van de uitvoering of het moment van aanschaffing is gepland in het begrotingsjaar 2023;
- het college van dijkgraaf en heemraden, conform de bepalingen in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie, te machtigen tot kredietverlening tot een maximum van bruto € 2 miljoen van de in het investeringsoverzicht opgenomen niet-reguliere investeringen waarvan de start van de uitvoering of het moment van aanschaffing is gepland in 2023;
- het voorstel om aan het college van dijkgraaf en heemraden de bevoegdheid te verlenen leningen aan te trekken tot maximaal het bedrag van de vermogensbehoefte, zoals opgenomen in bijlage 3 van de beleidsbegroting, zijnde de volledige vermogensbehoefte van 2023 en 50% van de vermogensbehoefte van 2024;
- de subsidieplafonds 2023 vast te stellen voor de volgende regelingen:
 - Waterbewustzijn op € 275.000,-;

Titel Beleidsbegroting 2023 (inclusief meerjarenraming 2024 t/m 2027)

Pagina 47 van 57

- Partijen beter in beeld bij de kiezer op € 50.000,-;
- Watersparen op € 500.000,-;
- Stimulering Landelijk gebied op € 50.000,-;
- Stimulering Stedelijk gebied op € 250.000,-.

Aldus vastgesteld in:

de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 21 november 2022.

drs. ing. K.A. Blokland,
secretaris

mr. S.H.M. Ornstein MCPm,
dijkgraaf

Bijlagen: verplichte paragrafen

1. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en inzicht in de aanwezige weerstandscapaciteit.

Risico analyse - Methode Fine en Kinney

De risico's zijn geïnventariseerd en financieel vertaald op basis van de methode Fine en Kinney. De risico's zijn in 2019 geactualiseerd. Bij de risico's is onderscheid gemaakt in:

- Te verzekeren risico's.
Wij zijn verzekerd voor onder andere: brand, dienstauto's, materieel, wettelijke aansprakelijkheid, ongevallen en voor lopende projecten (Construction All Risks).
- Risico's waarvoor voorzieningen zijn gevormd.
Voorzieningen zijn gevormd voor het risico van oninbaar worden van belastingaanslagen, alsmede voor pensioenvoorzieningen van bestuur en wachtgeldverplichtingen van bestuur en personeel.
- Risico's die in de reguliere exploitatie worden opgevangen.
In de reguliere exploitatie vangen we ook risico's op. Daarvoor werken we risicobewust en treffen we beheersmaatregelen. Financiële gevolgen van de kleinere risico's vangen we binnen de reguliere exploitatie op.
- Risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen

Daar waar bovenstaande zaken de risico's niet afdekken, worden ze afgedekt door de algemene reserves, te weten de benodigde weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves. Eind 2022 worden de risico's geactualiseerd.

(bedragen x € 1 miljoen)

Weerstandscapaciteit per taak	Algemene reserves	Benodigd o.b.v. risico's ⁶	Ratio weerstandsvermogen
Watersysteembeheer	€ 3,63	€ 1,837	2,0
Zuiveringsbeheer	€ 5,15 ⁷	€ 5,324	1,0
TOTAAL	€ 8,78	€ 7,161	1,2

⁶ Op basis van AB-voorstel 27 november 2019

⁷ Dit is inclusief het voorstel bij de Burap 2022 inzake afschrijving ineens van project Wilp.

2. Risicoparagraaf

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's, waarvoor geen maatregelen zijn getroffen. Het gaat om risico's waarmee nog geen rekening is gehouden in het weerstandsvermogen, maar die wel van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap.

2.1.1. Overige Risico's

Stikstofdossier

In 2019 heeft de Raad van State vastgesteld dat de beoordeling die aan de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) ten grondslag ligt niet aan de onderbouwings-eisen voldoet. Vanaf die periode werken Rijk en provincies maatregelen uit, zodat onder meer grote bouw- en-infrastructuurprojecten kunnen doorgaan.

De Wet stikstofreductie en natuurverbetering die in juli 2021 van kracht is geworden, regelt onder meer resultaatsverplichtingen voor stikstofreductie. In 2025 moet minimaal 40% van het areaal van de stikstofgevoelige natuur in beschermde Natura 2000-gebieden een gezond stikstofniveau hebben; in 2030 minimaal de helft en in 2035 is dat minimaal 74%. Het Besluit stikstofreductie en natuurverbetering werkt de Stikstofwet verder uit, waaronder de bouwvrijstelling. De vrijstelling geldt voor bouw-, aanleg- en sloopactiviteiten. De vrijstelling geldt niet voor de gebruiksfase van wat wordt gebouwd of aangelegd.

De wet- en regelgeving en het programma van maatregelen om die reductie te bereiken en de natuur te herstellen is nog niet volledig uitgewerkt. Mede door jurisprudentie worden de wettelijke kaders steeds verder ingekleurd. De consequenties voor onder meer de projecten en de bedrijfsvoering zijn, met name voor de middellange termijn, niet eenduidig in te schatten.

Spanning op de arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt is inmiddels zo hoog opgelopen dat er in alle beroepsgroepen sprake is van een tekort aan personeel. De arbeidsmarkt was halverwege 2022 twee keer zo krap als een jaar eerder, zo meldde het UVW onlangs. Dit merken ook wij en met name omdat we merken dat technische en specialistische functies lastig zijn in te vullen. We zien al een tijdje dat het aantal reacties op vacatures minder wordt en vacatures langer open staan. Daardoor wordt er meer gebruik gemaakt van inhuurconstructies, wat als gevolg heeft dat deze personeelskosten hoger zijn dan begroot.

Wij benaderen de arbeidsmarkt actief met een arbeidsmarktcampagne en een ervaren recruiter. Ondanks deze inspanningen bestaat het risico dat vertragingen in werkzaamheden optreden.

Kostenontwikkeling en leverbetrouwbaarheid bouwmaterialen

Door de mondiale ontwikkelingen, waaronder de oorlog in Oekraïne en de daaraan gekoppelde energiecrises, worden we geconfronteerd met sterk stijgende prijzen van bouwmaterialen (hout en staal) en zijn logistieke problemen ontstaan (elektrische componenten). Leveranciers durven in deze onstabiele markt geen uitspraak te doen

over de verdere prijsontwikkeling. In de voorliggende begroting zijn de ramingen van de projecten geactualiseerd op basis van de meest recente indexeringscijfers en ervaringen. Daarnaast zien we dat levertijden van bijvoorbeeld PLC's en elektrotechnische componenten onder druk staan. Dit legt een extra druk op het bouwproces en geeft planningsonzekerheid. Waar mogelijk roepen we de materialen en componenten zo vroeg mogelijk af om deze risico's te beheersen.

3. Financiering

De onzekere economische tijden met hoge inflatiecijfers en zorgen over de economische groei hebben direct invloed op de rente. Vanwege alle onzekerheden, is de markt erg nerveus, waardoor er forse schommelingen in de rente kunnen ontstaan. Dit neemt niet weg dat de tijden van extreem lage en zelfs negatieve rentes voorbij zijn en dat de trend van de rente stijgende is. Er zijn veel effecten en oorzaken die kunnen leiden tot renteverhoging en ook maken dat de trend stijgende kan blijven, zoals bijvoorbeeld de relatief hoge inflatie die langer aanhoudt dan eerder werd gedacht en onzekerheden rondom economische groei.

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft inmiddels de rente twee keer verhoogd (in juli met 0,25 procentpunt en in september met 0,75 procentpunt). De verwachting is dat er in 2022 nog meerdere verhogingen zullen volgen waarmee het ECB-depositotarief (het tarief waartegen banken geld kunnen stallen bij de ECB) richting 2% zal gaan. Hiermee tracht de ECB de vraag (naar geld) te temperen en de inflatie af te remmen richting de doelstelling van de ECB (langjarige inflatie van 2%). Dit heeft direct impact op de rente van zowel de korte als de langlopende geldleningen. Daardoor is de verwachting reëel dat de rentetarieven de komende periode verder zullen stijgen.

De treasurycommissie monitort de renteontwikkelingen nauwlettend en probeert te anticiperen door financiering aan te trekken op momenten van tijdelijke rentedaling. Zo is eind 2021 en in maart 2022 de volledige financiering voor 2022 aangetrokken en in augustus is reeds, passend binnen het door het algemeen bestuur bij de begroting 2022 verstrekte mandaat, voor € 28 miljoen financiering aangetrokken voor 2023. Dit heeft wel tot gevolg dat er in een deel van 2022 sprake is van schatkistbankieren.

Bovenstaande ontwikkelingen hebben ook effect op de rentecondities van de rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB). Waar er de laatste jaren geen rente in rekening werd gebracht ('gratis rood staan') wordt door de NWB vanaf medio september de ECB-depositorente, verhoogd met een opslag van 0,125%, in rekening gebracht. Dit betekent dat het waterschap rekening moet houden met hogere rentekosten. Vanaf 2024 is rekening gehouden met € 0,25 miljoen per jaar.

Titel Beleidsbegroting 2023 (inclusief meerjarenraming 2024 t/m 2027)

Pagina 51 van 57

In de begroting 2023 is gerekend met een rente van 2,5% voor nieuw aan te trekken langlopende leningen in 2023 (en 3,0% voor 2024 en verder). De rente bij de Nederlandse Waterschapsbank bedraagt:

	okt-22	okt-21
Debet op rekening courant	0,88%	0,00%
Geldlening lineair 5 jaar	2,75%	-0,28%
Geldlening lineair 10 jaar	2,87%	0,01%
Geldlening lineair 20 jaar	3,05%	0,46%

Liquiditeitsprognose

De vermogensbehoefte in 2023 is circa € 64 miljoen en voor 2024 € 76 miljoen. Op basis van de huidige inzichten zal 2022 eindigen met een positief saldo liquide middelen (in de schatkist) van circa € 20 miljoen. Dit betekent dat de vermogensbehoefte in 2023 ingevuld kan worden met het saldo in de schatkist en benutting van de kasgeldlimiet (rood staan op de rekening-courant), waarmee er in beginsel geen nieuwe financiering aangetrokken hoeft te worden.

De treasurycommissie hanteert de uitgangspunten uit het afwegingskader voor het bepalen van de looptijd van de aan te trekken leningen. Daarnaast spelen we in, indien nodig, op eventuele rentestijgingen door het afsluiten van geldleningen, afhankelijk van de hoogte van opslagen met uitgestelde storting, dan wel het omzetten van een deel van het rood staan in langlopende financiering. De komende jaren heeft het waterschap een tekort aan liquide middelen. Eventueel (tijdelijke) overschotten worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

Bestaande leningenportefeuille

Onderstaande tabel geeft inzicht in de stand eind 2023 van de bestaande portefeuille en rentegevoeligheid van de langlopende leningen. Vervroegde aflossing is niet mogelijk.

(bedragen x € 1 miljoen)

	okt-22
Stand per 1 januari 2023	304,1
Reguliere aflossingen	21,2
Stand per 31 december 2023	283,0
Gemiddelde Rente	1,5%

Aan medewerkers zijn hypothecaire leningen en autoleningen verstrekt voor € 0,6 miljoen (per 1 januari 2023).

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld (toekomstige rentelasten zijn hoger dan begroot of hoger dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau) worden volgens de wet FIDO ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het komende begrotingsjaar.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2023	2024	2025	2026	2027
Reguliere aflossingen bestaande leningen	19,2	18,8	18,8	17,8	17,2
Reguliere aflossingen nieuwe leningen	2,0	2,0	5,5	8,1	9,9
Renterisico	21,2	20,8	24,4	25,9	27,1
Berekening renterisiconorm					
Begrotingstotaal	188,9	193,2	199,4	201,0	212,6
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	56,7	58,0	59,8	60,3	63,8
Ruimte onder renterisiconorm	35,5	37,1	35,5	34,4	36,7
Overschrijding renterisiconorm					

Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. Deze kasgeldlimiet beperkt het renterisico op de korte financiering. Uit onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet in 2023 niet wordt overschreden.

(bedragen x € 1 miljoen)

	Kwartalen 2023			
	I	II	III	IV
Gemiddelde vlottende schuld			1,7	16,9
Gemiddelde vlottende middelen	12,2	7,8		
Netto vlottende schuld/middelen	-12,2	-7,8	1,7	16,9
Berekening Kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	188,9			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	43,5			
Ruimte onder kasgeldlimiet	55,7	51,3	41,8	26,6
Overschrijding kasgeldlimiet	-	-	-	-

4. EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Omdat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, woonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land, moeten de waterschappen voldoende mogelijkheden hebben om te investeren. Daarom hebben de waterschappen samen met de provincies en gemeenten, in het kader van de wet Houdbare overheidsfinanciën, voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Met het huidige kabinet is voor 2023 een ruimte van 0,4% BBP afgesproken. Voor de jaren 2024 t/m 2027 moeten in 2023 nog afspraken gemaakt worden. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het BBP en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2023 tot een maximaal

EMU-tekort van € 496,9 miljoen (voor alle waterschappen) in dat jaar en loopt naar verwachting op naar € 520,2 miljoen in 2027. Ons deel voor 2023 ligt daarbij rond de € 25,1 miljoen en loopt op naar € 26,3 miljoen in 2027. Wel is het zo dat over het aandeel van de waterschappen met het kabinet opnieuw overlegd zal moeten worden.

Onderstaand overzicht toont ons aandeel in het EMU-saldo voor de komende jaren (uitgaande van 0,4% BBP), waarbij wel de kanttekening gemaakt moet worden dat er met het nieuwe kabinet weer over onze ruimte onderhandeld moet worden. Hieruit blijkt dat er in een aantal jaren sprake is van een (lichte) overschrijding van ons aandeel. Dit wordt veroorzaakt door de relatief hoge bruto investeringsuitgaven.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2023	2024	2025	2026	2027
exploitatiesaldo	12,3-	2,4-	-	0,9	-
EMU-exploitatiesaldo	12,3-	2,4-	-	0,9	-
bruto-investeringsuitgaven	-	57,0	83,2	75,1	58,0
subsidies	+	3,0	3,8	14,6	17,8
afschrijvingen	+	27,2	29,2	33,3	30,4
Invloed investeringen		26,9-	50,1-	27,3-	9,8-
toevoegingen aan voorzieningen ten laste van exploitatie	+	0,2	0,2	0,2	0,2
onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van exploitatie	-				
betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	0,2	0,2	0,2	0,2
externe vermeerderingen van voorzieningen	+				
Invloed voorzieningen		-	-	-	-
EMU SALDO	39,1-	52,5-	27,3-	8,9-	55,6-
Referentiewaarde	25,1-	25,4-	25,7-	26,0-	26,3-
Ruimte onder referentiewaarde	-	-	-	17,1	-
Overschrijding referentiewaarde	14,0	27,1	1,6	-	29,3

5. Verbonden partijen

Met verbonden partijen worden rechtspersonen bedoeld waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

- Onder bestuurlijk belang verstaan we dat we een zetel in het bestuur hebben of het hebben van stemrecht;
- En met financieel belang bedoelen we dat wij middelen ter beschikking stellen die wij kwijt zijn bij faillissement van de verbonden partij en/of als er financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op het waterschap.

Deze paragraaf is om twee redenen van belang voor het algemeen bestuur. In de eerste plaats voeren de verbonden partijen vaak beleid uit, dat het waterschap in principe ook zelf kan doen. Het waterschap blijft eindverantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. Er blijft dus voor het algemeen bestuur een kaderstellende en controlerende taak over bij die programma's. De eigen inbreng is dan soms erg moeilijk te realiseren. Op de tweede plaats zijn er kosten gemoeid met de deelname en zijn er financiële risico's die het waterschap met de deelname kan lopen.

Unie van Waterschappen (bijdrage 2023: € 0,59 miljoen)

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van de waterschappen zitting.

STOWA (bijdrage 2023: € 0,59 miljoen)

In de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) nemen alle regionale waterbeheerders in Nederland deel. Dit zijn waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat. De STOWA doet onderzoek op het gebied van afvalwatersystemen, waterketen, watersystemen en waterwegen. De leden van het bestuur van de STOWA worden benoemd uit de in de stichting deelnemende organisaties.

Het Waterschapshuis (bijdrage 2023: € 1,85 miljoen)

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de 'natte' sector.

De Nederlandse Waterschapsbank (verwachte opbrengst 2023: € 0,6 miljoen)

Waterschap Vallei en Veluwe beschikt over 631 aandelen A en 88 aandelen B in de Nederlandse Waterschapsbank met een nominale waarde van € 100.387. In de meerjarenraming rekenen we met een dividendopbrengst (€ 0,6 miljoen per jaar).

Gemeenschappelijk Belastingkantoor GBLT (bijdrage 2023: € 4,54 miljoen)

GBLT verzorgt het heffen en innen van belastingen voor de waterschappen: Vallei en Veluwe, Zuiderzeeland, Drents-Overijsselse Delta, Rijn en IJssel en Vechtstromen en de gemeenten: Bunschoten, Dalfsen, Dronten, Leusden, Nijkerk en Zwolle. Het bestuur van GBLT bestaat uit bestuurders van de deelnemende waterschappen en gemeenten.

Muskusrattenbeheer (bijdrage 2023: € 1,8 miljoen)

Waterschap Rivierenland voert vanaf 1 januari 2012 het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Hollandse Delta en Rivierenland. De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.

Aqualysis (bijdrage 2023: € 1,4 miljoen)

Het laboratorium Aqualysis zorgt ervoor dat alle genomen monsters voor het meten van de waterkwaliteit worden geanalyseerd.

Centrumregeling Meten en Monitoren Afvalwaterketen en Grondwater

Het waterschap is met 19 gemeenten een samenwerking aangegaan voor het meten en monitoren in de afvalwaterketen en grondwater. De uitvoeringsorganisatie van deze samenwerking is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid.

Per 1 januari 2021 is de uitvoeringsorganisatie omgevormd tot een centrumregeling, waarbij het waterschap als centrumorganisatie optreedt. De medewerkers (3,2 fte) zijn formeel in dienst van het waterschap, maar alle deelnemers van de

Centrumregeling Meten en Monitoren Afvalwaterketen en Grondwater dragen de kosten en de risico's.

Overige samenwerkingsverbanden

Daarnaast heeft het waterschap diverse samenwerkingsverbanden op het gebied van bijvoorbeeld waterketen en ICT. Omdat hiervoor geen aparte entiteiten zijn opgericht, vallen deze niet onder de verbonden partijen.

6. Kostentoerekening

De kosten en baten worden toegerekend aan de beleidsproducten op basis van objectieve, bedrijfseconomische criteria. Wij hanteren hierbij in hoofdlijnen de landelijke bbp-systematiek, waarbij de verdeling naar de twee taken is gebaseerd op de nieuwe financieringsstructuur, zoals uitgebracht door de Unie van Waterschappen. Deze hoofdlijnen zijn:

- De kosten en baten die direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden op dit afdelingsproduct verantwoord;
- De kosten en baten die niet direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden eerst verantwoord op (hulp)kostenplaatsen en op basis van bedrijfseconomische criteria verdeeld;
- De door de medewerkers bestede uren worden aan de afdelingsproducten toegerekend op basis van de door die medewerkers geschreven uren;
- De uurtarieven zijn gebaseerd op de personeelslasten en overheadkosten (toegerekende huisvesting en facilitaire zaken, communicatie, informatisering en automatisering, organisatie en personeel, juridische zaken) en zijn bepaald door het totaal van de afdelingskosten te relateren aan de begrote productieve uren van de afdeling;
- De kosten en baten van bedrijfsvoering worden aan de verschillende producten en of afdelingen toegerekend op basis van verdeelsleutels volgens bedrijfseconomische criteria (bijvoorbeeld huisvestingskosten op basis van m² per afdeling, informatisering en automatisering op basis van fte's per afdeling, laboratoriumkosten op basis van ILOW-punten, de financiële taak op basis van directe kosten);
- De netto kosten worden per beleidsproduct bij elkaar opgeteld en verdeeld over de taken van het waterschap.

7. Bedrijfsvoering

7.1. Bedrijfsvoering algemeen

Hybride Werken

We blijven monitoren hoe het hybride werken helpend is en bijdraagt aan de vooraf opgestelde wensen. Onderdeel hiervan zijn de afspraken over hoe, waar en wanneer gewerkt wordt. Het waterschapskantoor, als ontmoetingscentrum om samen te werken en elkaar te ontmoeten, blijft belangrijk voor een goede samenwerking. Het hybride werken is één van de elementen om een aantrekkelijke en moderne werkgever te zijn en te blijven.

Koers 2027 en de organisatieontwikkeling

Voor de realisatie van onze inhoudelijke doelen en om ons werk in een steeds dynamischere wereld goed te kunnen blijven uitvoeren, willen we toegroeien naar een wendbare netwerkorganisatie. In onze organisatievisie Koers2027 hebben we hier inhoud en richting gegeven. We werken aan het professionaliseren van onze bedrijfsvoering, het verbeteren van de condities voor medewerkers om hun werk goed te kunnen (blijven) uitvoeren in veranderende omstandigheden en aan meer samenhang en integraliteit in ons werk. Gesteund door de uitkomsten van het medewerkersonderzoek 2021 zien wij aanleiding voor een verdere doorontwikkeling van de organisatie in 2023. Belangrijke elementen daaruit zijn:

1. het verminderen van de werkdruk van teamleiders door de span of support van teamleiders onder de loep te nemen en daar waar noodzakelijk aan te passen. Hierdoor ontstaat ruimte om medewerkers beter te faciliteren en te ondersteunen.
2. het actualiseren en herdefiniëren van de programma's om nieuwe en toekomstige opgaven beter in te bedden in onze organisatie.
3. het vereenvoudigen en verkorten van de besluitvormingslijnen in de ambtelijke organisatie zodat sneller en wendbaarder geacteerd kan worden op ontwikkelingen.
4. het verbeteren van de integrale sturing in de organisatie door de huidige inrichting op onderdelen te heroverwegen.

Samenwerken, de arbeidsmarkt en leren & ontwikkelen

De krapte op de arbeidsmarkt groeit in de vakgebieden waar het waterschap actief is (IT en Techniek). Dit ondanks dat de economische onzekerheid voor de komende periode. In 2021/2022 hebben we door de arbeidsmarktcampagne 'Water verandert je wereld' en het aantrekken van een recruiter, goede resultaten geboekt. Het blijft noodzakelijk om in 2023 hier vol op in te zetten. Tegelijkertijd zien we dat veel van onze medewerkers benaderd worden vanuit de markt. Dit betekent ook meer inzet op het 'binden & boeien'. In 2023 start een 'Waterschapsbreed' programma met als rode draden 'prettig & constructief samenwerken' en 'persoonlijk leiderschap'. Door middel van diverse leerlijnen per vakgebied zetten we in op individuele als ook collectieve ontwikkeling en professionalisering. Tot slot blijft het belangrijk om aandacht te blijven besteden aan de optimale balans tussen werk en privé.

Fysieke toegangsbeveiliging

Toegangsbeveiliging draagt bij aan de veiligheid van bestuurders, medewerkers, bezoekers op onze locaties en installaties. Vanwege de toenemende complexiteit van onze processen en de toekomstige investeringen in onze installaties, is het meer dan voorheen noodzakelijk om de toegangsbeveiliging aan te scherpen en verder te ontwikkelen. In 2023 worden hiervoor de uitgangspunten opgesteld en een pilot op een rwzi uitgevoerd.

7.2. Openbaarheidsparagraaf

Het waterschap is per 2023 wettelijk verplicht in de openbaarheidsparagraaf aandacht aan de uitvoering van de Wet open overheid (Woo) te geven. Voor 2023 worden de initiatieven voor de thema's actieve en passieve openbaarmaking en de verbetering van de informatiehuishouding in deze paragraaf beschreven.

Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten

Geprogrammeerd staat dat het waterschap in iedere geval de stukken publiceert die vanuit het Rijk voor 2023 verplicht worden. Dat zijn:

- Bereikbaarheidsgegevens van het waterschap op de website,
- Vergaderstukken van ons algemeen bestuur,
- Convenanten,
- Woo-verzoeken, inclusief de schriftelijke beslissingen op die verzoeken en de daarbij verstrekte informatie.

Openbaarmaking gaat plaatsvinden via het wettelijk verplichtte landelijke Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI). De openbaarmaking via PLOOI geldt voor de stukken die vanaf 2023 ontstaan.

Passieve openbaarmaking

Net zoals bij de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) kan een Woo-verzoek worden ingediend bij het waterschap. In 2023 wordt hieraan –net als bij de Wob- uitvoering gegeven.

De informatiehuishouding

Voor de verbetering van de informatiehuishouding worden in 2023 de volgende activiteiten gerealiseerd:

- **Awareness medewerkers:** In 2023 worden diverse activiteiten ontplooid om de medewerkers bewust te maken van de Woo en hun rol hierin.
- **Zaaksysteem:** Voornemen is om 2023 een zaaksysteem te implementeren als basis voor verdere verbetering van onze informatiehuishouding.
- **Datamanagement:** In 2023 worden concrete stappen uitgevoerd op weg naar een datagedreven waterschap; governance afspraken, inrichten technisch dataplatform, kennisontwikkeling bij de betrokken medewerkers.
- **Informatiebeheer;** één van de verbeterpunten uit ons medewerker-onderzoek is informatiebeheer. In 2023 worden activiteiten uitgevoerd die bijdragen aan verbetering van dit informatiebeheer, zoals het opleveren van een roadmap werkplek in de cloud, applicatierationalisatie en continuering kennissessies Microsoft365.